

Uloga kulturnih ustanova u odgojno-obrazovnom radu

Gašperov, Andrea

Postgraduate specialist thesis / Završni specijalistički

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:344857>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Centar Stjepan Matičević

Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom

Andrea Gašperov

**Uloga kulturnih ustanova u odgojno-obrazovnom
radu**

Završni specijalistički rad

Zadar, 21. lipnja 2024.

Sveučilište u Zadru

Centar Stjepan Matičević

Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom

Uloga kulturnih ustanova u odgojno-obrazovnom radu

Završni specijalistički rad

Student/ica:

Andrea Gašperov

Mentor/ica:

Prof. dr. sc. Izabela Sorić

Zadar, 21. lipnja 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Andrea Gašperov**, ovime izjavljujem da je moj **završni specijalistički** rad pod naslovom **Uloga kulturnih ustanova u odgojno-obrazovnom radu** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 21. lipnja 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. KVALITETA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	3
2.1. Odgoj i obrazovanje	3
2.2. Kvaliteta osnovnih škola u Hrvatskoj.....	6
3. ULOGA KULTURNIH USTANOVA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU.....	9
4. ULOGA DIONIKA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA NA PODRUČJU GRADA ŠIBENIKA.....	11
4.1. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“	11
4.2. Muzej grada Šibenika	14
4.3. Javna ustanova Nacionalni park „Krka“	17
4.4. Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“	22
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE.....	26
5.1. Cilj i hipoteze istraživanja	26
5.2. Metodologija istraživanja	26
5.2.1. Ispitanici	26
5.2.2. Postupak i instrumenti istraživanja.....	27
5.3. Analiza i interpretacija odgovora na anketnom upitniku	28
5.4. Ograničenja istraživanja.....	33
5.5. Preporuke za daljnja istraživanja.....	34
6. ZAKLJUČAK.....	35
SAŽETAK.....	36
SUMMARY.....	37
LITERATURA	38
POPIS TABLICA	40
ŽIVOTOPIS.....	41

1. UVOD

Kako bi se ispunili određeni odgojno-obrazovni ciljevi i zadaće, škole surađuju s javnim i kulturnim ustanovama u mjestu u kojem djeluju. Takvi oblici suradnje pomno se planiraju te su sadržajno razrađeni u godišnjim planovima i programima rada škole i školskim kurikulumima. Podrazumijeva se da škole surađuju s knjižnicama, muzejima i kazalištima kako bi učenici zorno učili i povezivali različite sadržaje. Suradnja s navedenim ustanovama podrazumijeva dolazak na različite vrste predstava, obilazak i upoznavanje s muzejima, susrete s piscima i slično. Kulturne ustanove pronalaze načine kako pratiti trendove u obrazovanju te kroz edukativne radionice pokušavaju potaknuti znatiželju i želju za istraživanjem kod svakog učenika.

Suradnjom s javnim i kulturnim ustanovama učenicima se omogućuje upoznavanje prirodne, kulturne i povijesne baštine zavičaja kojem pripada. Škole koje kontinuirano njeguju takvu vrstu suradnje, potiču učenike na istraživanje i posjećivanje navedenih ustanova i u njihovo slobodno vrijeme. Za potrebe ovog rada odabrane su četiri kulturne ustanove čije je djelovanje na području grada Šibenika, a koje redovito surađuju s odgojno-obrazovnim ustanovama. Jedna od ustanova je Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ s kojom surađuju vrtići, osnovne i srednje škole iz cijele županije. Zatim Muzej grada Šibenika koji osim razgleda stalnog postava za učenike nudi niz edukativnih radionica. Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ je ustanova koja se brine o zaštićenom području – nacionalnom parku. Suradnja s ovom ustanovom ne obuhvaća samo posjet zaštićenom lokalitetu, već i dogovaranje edukativnih radionica koje edukatori održavaju u školama. Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“ brine o očuvanju baštine, odnosno šibenskih tvrđava. Suradnja sa školama se odvija posjetom tvrđava pri čemu se osim obilaska organiziraju edukativne radionice.

Svrha ovog rada i istraživanja je bila utvrditi kako učitelji percipiraju svoju suradnju s odabranim ustanovama i koliko su njome zadovoljni, te ustanoviti prepoznaju li mogućnosti unapređenja suradnje. Na taj način pokušalo bi se utvrditi ulogu odabranih kulturnih ustanova na području grada Šibenika u odgojno-obrazovnom radu kroz analizu zastupljenosti suradničkih aktivnosti u sklopu odgojno-obrazovnog rada s kulturnim ustanovama.

2. KVALITETA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Odgojno-obrazovni rad u suvremenim osnovnim školama podrazumijeva širu brigu o djeci. Osnovno obrazovanje doživljava promjene kao posljedicu razvoja i promjena u državi, te postaje instrument cjelovitog obrazovanja učenika. Današnje društvo ima potrebu za organiziranim institucionalnim odgojem u kojima će škole biti sadržajno bogate kako bi pružile svakom učeniku podjednake šanse za individualni razvitak (Puževski, 2002). Kroz kreativne pristupe, u kojima je učiteljeva uloga osposobiti učenike kako koristeći različita sredstva doći do pravih informacija i znanja primjenjivih u praksi, obrazovanje potvrđuje praćenje stalnih društvenih promjena (Kovačević i sur., 2004). Sukladno tome, od 2017. godine se u hrvatskim školama provodi kurikularna reforma općeg obrazovanja pod nazivom *Škola za život*. Sredstva za realizaciju projekta omogućila je Europska unija putem Europskog socijalnog fonda, dok je nositelj projekta Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Od školske godine 2021./2022. svi učenici u osnovnim i srednjim školama su obuhvaćeni novom reformom čiji je cilj povećanje zadovoljstva učenika u školi, provjera primjenjivosti novih oblika metoda rada i kurikuluma, kao i novih nastavnih sredstava s obzirom na povećanje kompetencija učenika u rješavanju problema, te, također, motiviranost učitelja i nastavnika. Dvije godine nakon, školske godine 2023./2024., pedesetak osnovnih škola eksperimentalno ulazi u projekt *Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja*. Navedeni projekt bi prema planovima trebao biti uveden u sve škole 2027. godine, ali kako svjedočimo stalnim promjenama reformi, pitanje je hoće li se ti planovi realizirati.

2.1. Odgoj i obrazovanje

Djeca unutar obitelji usvajaju prve vještine, znanja i navike što stvara temelj za njihov daljnji razvoj koji se jednim dijelom odvija u odgojno-obrazovnim ustanovama. Roditelji su djetetovi prvi učitelji zbog čega je važno ostvariti interakciju s njima prilikom polaska djeteta u školu. Polaskom u školu dijete stječe iskustvo učenja u školi gdje upoznaje i stječe nove prijatelje, dok živi kod kuće s roditeljima i ostalim članovima obitelji (Opić, Bilić, Juričić, 2015). Osnovna škola po pitanju odgoja ima iznimno mjesto jer preuzima neke odgojne zadaće koje su nekad pripadale obiteljima. Obitelj se ne isključuje iz odgoja djece, ali zato obitelj od društva, odnosno škole traži jaču pomoć i suradnju u odgoju. Od škole se očekuje da aktivno postavlja zadatke koji će optimalno iskoristiti učeničke sposobnosti i zadovoljiti njihove

različite interese kako bi se ispunili društveni zadatci odgoja mladih individua (Puževski, 2002). Ciljevi odgoja i obrazovanja mogu se podijeliti kao:

- antropološko-psihološki (obrazovljivost – načelo sposobnosti učenja, razvoja i usavršavanja osobnosti);
- pedagoški (potrebitost odgajanja, odnosno pomoć i vođenje u procesima učenja i individualnog razvoja)
- zahtjevi društva i kulture (zahtjev za kompetencijama i vrijednostima koje će održavati i dalje razvijati društvo, gospodarstvo i kulturu) (Opić, Bilić, Juričić, 2015).

U širem značenju, obrazovanje obuhvaća proces usvajanja znanja i navika. Nastava je zajednički rad učenika i učitelja u kojem se primjenom nastavnih planova i programa ostvaruju temeljne odrednice odgoja i obrazovanja. Učiteljeva osobnost može biti ključ uspješnosti odgojno-obrazovnog rada. Učitelj koji poznaje i voli svoj posao vodi i potiče učenika, zahtijeva i poštuje njegovu osobnost. Učitelj koji razumije učenike i njihove probleme, ima pozitivan odnos prema mladima, sposoban je prepoznati njihove probleme i pružiti im pomoć, prijateljski je nastrojen ali i dosljedan i strog u zahtjevima. Učitelji i učenici bi u odgojno-obrazovnom procesu trebali razvijati atmosferu suradnje i zajedništva (Vukasović, 1999).

U Republici Hrvatskoj se pod pojmom *osnovna škola* izjednačuje pojam *obvezna škola*. Osnovna škola traje osam godina, obvezna je i besplatna škola za svu djecu. Dob u kojoj djeca započinju primarno obrazovanje u pravilu je od šeste do petnaeste godine života. Osnovne škole mogu biti redovite s općeobrazovnim programom, posebne s programom za djecu s teškoćama u razvoju, umjetničke te škole na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Školska ustanova osniva se aktom o osnivanju sukladno odredbama *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* i odredbama *Zakona o ustanovama*. Osnivači osnovne škole mogu biti: Republika Hrvatska, jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave te druga pravna ili fizička osoba (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2020).

Među mnogim aktima školske ustanove (Statut škole, Etički kodeks, Pravilnik o kućnom redu i dr.), kao najvažniji dokumenti u kojima se zasniva cjelokupni rad škole i planiranja svih aktivnosti, izdvajaju se godišnji plan i program rada škole i školski kurikulum. Navedeni dokumenti se odnose na rad škole u jednoj školskoj godini. Polazište pisanja godišnjeg plana i programa škole je *Nastavni plan i program za osnovnu školu* koji je propisan

odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta, a primjenjuje se od školske godine 2006./2007.

Nadalje, godišnjim planom i programom rada školske ustanove utvrđuje se mjesto i vrijeme, način, te izvršitelji poslova, a u pravilu sadrži: podatke o uvjetima rada, godišnji kalendar rada, podatke o izvršiteljima poslova, tjedni i godišnji broj sati po razredima i oblicima odgojno-obrazovnog rada, podatke o dnevnoj i tjednoj organizaciji rada, planove rada ravnatelja, učitelja, te stručnih suradnika, a također i planove rada Školskog odbora i stručnih tijela, plan stručnog osposobljavanja i usavršavanja u skladu s potrebama škole, podatke o poslovanjima školske ustanove, te podatke o ostalim aktivnostima u funkciji odgojno-obrazovnog procesa.

Školski kurikulum utvrđuje dugoročni i kratkoročni plan i program rada škole s izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, a donosi se na temelju nacionalnog kurikuluma i nastavnog plana i programa (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, čl. 28.). Školski kurikulum osim navedenog, sadrži misiju i viziju ustanove te strategije razvoja.

Osnovne škole imaju iste polazišne dokumente, ali se po svom radu ipak razlikuju. Neke škole su bolje opremljene, prate trendove obrazovanja, surađuju s kulturnim i javnim ustanovama u svom okruženju te na taj način pružaju učenicima mogućnost razvijanja različitih interesa i zorno učenje. Neke od osnovnih škola u svom programu imaju ponudu produženog boravka u kojem djeca imaju organiziran objed (doručak, ručak i užinu), slobodno organizirano vrijeme i organizirane aktivnosti za vrijeme kojih pišu domaće zadaće. U pravilu je ovakav oblik rada dostupan u školama koje rade samo u jutarnjoj smjeni, a nakon jutarnjeg dijela u kojem se odvija nastava, kreće program produženog boravka koji traje do 17 sati. Mnogi roditelji, a posebno oni koji žive u većim gradovima upisuju svoju djecu u program produženog boravka kako bi bili sigurni da će djeca sve svoje školske obaveze odraditi u školi, a pri tome će imati objede i vrijeme za igru. Na taj način im se pruža mogućnost provođenja kvalitetnog obiteljskog života s djecom nakon posla i škole jer nemaju nikakvih školskih obaveza, već se mogu posvetiti obiteljskom druženju. To je još jedna potvrda da današnje društvo polaže svoje povjerenje u školu kao ustanovu koja kvalitetno obrazuje i odgaja djecu.

Učenici većinu svog dnevnog vremena provode u školi, oni u razrednoj nastavi većinu vremena s učiteljicom, dok se u višim razredima izmjenjuje više učitelja zbog tako organiziranog rada. Uz obitelj, učitelji su ti koji provode najviše vremena s učenicima,

podučavaju ih i odgajaju za život. Osnovna škola je zbog toga ustanova koja ima veliku ulogu u odgoju i obrazovanju djece, a idealno bi bilo kada bi u svom radu bila u koheziji s roditeljima.

2.2. Kvaliteta osnovnih škola u Hrvatskoj

Peko, Varga i Vican (2016) navode kako se djelotvornost škole može doznati ako se usporede planirani rezultati i postignuti rezultati škole. Kao važne čimbenike koji primarno određuju djelotvornost škole navode: ciljeve odgoja i obrazovanja, okolinu učenja, sudionike nastave i izvannastavnih aktivnosti, kurikulum, udžbenike, domaću zadaću i roditelje.

Kako bi se vrednovala i održala kvaliteta škole potrebno je provoditi samovrjednovanje odgojno-obrazovnih ustanova, vanjsko vrednovanje odgojno-obrazovnih ustanova te vrednovanje ishoda učenja. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja izdao je 2009. godine *Vodič za provedbu samovrjednovanja u osnovnim školama*. Provođenjem samovrjednovanja može se postići trajno unapređenje rada škole i kvalitete obrazovanja. U samovrednovanju škole trebaju sudjelovati svi oni koji su uključeni u život i rad škole (učitelji i ostali djelatnici škole, učenici, roditelji i lokalna zajednica). Polazišne činjenice od kojih se kreće su ustanoviti koliko je dobra škola koja provodi proces samoprocjene, kako se to zna i što se može učiniti da bude bolja. U kategorije kvalitete škole spadaju: obrazovna postignuća, procesi unutar škole i organizacija rada škole. Svaka od navedenih kategorija ima pripadajuće područje unapređenja. Kako bi proces samoprocjene krenuo u realizaciju, potrebno je oformiti *Školski tim za kvalitetu* koji se mora sastojati od minimalno šest osoba (ravnatelj, stručni suradnici, dva učitelja razredne nastave i dva učitelja predmetne nastave). *Tim* prati rezultate vanjskog vrednovanja (ukoliko je škola uključena u isto) i provodi istraživanje upitnicima za samovrjednovanje (učitelji, učenici, roditelji) te dobivene rezultate prezentira na Vijećima učitelja, roditelja i učenika. U daljnjem procesu samovrjednovanja *Tim* provodi KREDA – analizu koja je modifikacija SWOT – analize. Prilikom KREDA – analize *Tim* odgovara na sedam pitanja kako bi se odredila prioritetna područja unapređenja rada škole u koje će škola unijeti promjene kako bi podigla kvalitetu rada. Nakon provedene KREDA – analize na temelju uvida i interpretacije rezultata te odabira prioritetnih područja unapređenja rada, izrađuje se *Školski razvojni plan*. *Školski razvojni plan* je dokument koji škole donose najčešće za jednogodišnju strategiju poboljšanja rada škole. Sadrži prioritetna područja unapređenja rada škole proizašla iz provedene KREDA – analize i ciljeve koji govore što *Tim* želi postići i u kojem vremenskom periodu, aktivnosti koje će se provoditi, pokazatelje uspjeha, resurse i odgovorne osobe. *Školskim razvojnim planom*, odnosno praćenjem provedbe aktivnosti i

ostvarivanja definiranih ciljeva nastavlja se proces samovrjednovanja. Članovi *Tima* na kraju procesa samovrjednovanja definiraju jesu li sve planirano ostvareno te nalaze nove procese za poboljšanje kvalitete škole na zadovoljstvo svih dionika odgojno-obrazovnog procesa (Vranković i Muraja, 2009).

Moguće je na više načina objasniti kvalitetu u kontekstu učenja i nastave:

- kvaliteta kao izvrsnost, kroz koncepciju „biti najbolji“ – to je najčešće zajednička tema u različitim obrazovnim (školskim) programima s ciljem osiguranja kvalitete (tradicionalni elitistički pristup);
- kvaliteta kao ostvarivanje svrhe u odnosu na područja koja se vrednuju (očekivani ishodi obrazovanja, prihvaćanje općih standarada i dr.);
- kvaliteta kao unapređivanje i kao trajni razvoj (osiguranje kvalitete prožima akademski etos) (Tot, 2013).

Kvaliteta škole treba biti jedan od temeljnih ciljeva odgojno-obrazovne ustanove koji se može realizirati dugotrajnim i ustrajnim radom. Tome uvelike može doprinijeti uključivanje roditelja i učenika i njihovih zapažanja i prijedloga o kvaliteti škole. Stvaranjem međusobno kvalitetnih odnosa kompletna školska zajednica teži kvaliteti škole. Unapređenjem kvalitete školstva doprinosi se unapređenju društvenog razvoja u cjelini (Tot, 2013).

Prema Tot (2006) procesom osiguravanja kvalitete u školama pomaže se putem sljedećih kriterija:

- U razumijevanju i prepoznavanju učeničkih potencijala, te kroz preuzimanje odgovornosti za stalno poboljšavanje i unaprjeđivanje njihovih postignuća;
- putem učinkovitog partnerstva (sustavno i formativno samovrednovanje (i vrednovanje) te ocjenjivanje svoga rada kao i samostalno kreiranje vlastitog razvoja) i u usmjeravanju na stvaranje kapaciteta za održivo cjeloživotno učenje;
- u razvoju škole kao „organizacije za učenje“ putem objektivnog, uravnoteženog, unutarnjeg i vanjskog (samo)vrednovanja;
- putem upitnika, odnosno odgovarajućih instrumenata koje popunjavaju ravnatelji, učitelji, roditelji, učenici i drugi subjekti, tj. partneri kako bi se na temelju odgovarajućih izvora izvršila samoanaliza školskih postignuća i procesa u skladu s ciljevima, kriterijima i indikatorima;
- u određivanju vlastitih razvojnih ciljeva i prioriteta;

- putem odabira tehnika, strategija, postupaka i metoda važnih za ostvarivanje kratkoročnih i dugoročnih ciljeva u vidu praćenja i vrednovanja ostvarenja planiranog, a s ciljem da se aktivnosti učini transparentnim.

Na kvalitetu pojedine škole uvelike utječe kvalitetno vodstvo, odnosno ravnatelj. Neki autori navode različite dimenzije koje definiraju uspješno vođenje, a prema Slunjski (2018) tu spadaju: motivacija koja određuje smjer za realizaciju zajedničkih ciljeva, kognitivna stimulacija kojom će se pokazati razumijevanje i potaknuti profesionalni razvoj pojedinaca, stvaranje produktivnih uvjeta rada i fokus na odgojno-obrazovnu praksu. Ravnatelj koji na svim razinama osigurava djelatnicima različite oblike podrške je uspješan ravnatelj. Osim podrške, ravnatelj treba omogućiti djelatnicima sva potrebna materijalna sredstva za rad jer samim time utječe na kvalitetu škole. Kada djelatnici imaju takvog ravnatelja koji im „čuva leđa“ i omogućuje potrebne resurse za rad, motiviraniji su za ispunjenje svojih ciljeva i ostvarenje svoje profesionalne uloge. Isto tako je važno da ravnatelj potiče međusobnu suradnju zaposlenika škole jer na taj način također doprinosi pozitivnom školskom ozračju, boljim međuljudskim odnosima što također doprinosi kvaliteti škole.

3. ULOGA KULTURNIH USTANOVA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU

Eagleton (2002) pojam *kulture* u etimološkom smislu objašnjava kao izvedenicu iz riječi *priroda* te smatra da je jedno od njezinih izvornih značenja održavanje prirodnog rasta. Kultura obuhvaća specifično sagledavanje svijeta, te povezuje prirodno i duhovno u čovjeku. Opće je poznato da je kulturu teško definirati.

Opširnije shvaćajući pojam kulture, možemo reći da je ona svekoliko postignuće ljudskog roda od prapovijesti do današnjeg doba. Kultura, naime, obuhvaća sva materijalna, nematerijalna i duhovna dobra. Može se promatrati i u užem smislu, odnosno, u tom slučaju se podrazumijeva čitav niz različitih kategorija i pojmova. Možemo navesti neke od njih:

- lijepo, uglađeno i pristojno ponašanje (fin, ugodan, kulturni dječak);
- razne društvene skupine (navijači, studentska kultura, mladi konzervativci i dr.);
- epoha ujednačenih stilskih karakteristika, tj. vremensko razdoblje (antika, renesansa, romantizam);
- način života i ponašanje pojedinih naroda ili skupina naroda, te njihov (kultura Inka, anglosaksonska kultura, zapadnoeuropska kultura);
- vjerske zajednice, njihovo stvaralaštvo i običaji (kršćanska kultura, židovska kultura i sl.). (Žugaj i Cingula, 1992).

Promjene u kulturnom sektoru u zadnjih nekoliko desetljeća koje odgovaraju na zahtjeve suvremenoga doba zahtijevaju osviještene i profesionalne radnike u kulturi koji imaju znanja o procesima kulturnog razvoja kako bi prenosili stečena znanja, a s druge strane funkcionirali u suvremenoj kulturnoj sferi imajući na umu javne politike i društveno-ekonomski kontekst i njihov utjecaj na kulturu. Kultura i obrazovanje su instancije u koje se ulaže najmanje proračunskih sredstava iako su srodne po pitanju važnosti i značaja za općedruštveni razvoj (Žuvela, 2016).

U institucionalnom smislu pojam *kulture* opisuje dobra, odnosno djelatnosti koje spadaju pod djelokrug Ministarstva kulture (Cvjetičanin i Katunarić, 1998). Kulturne djelatnosti u koje uvrštavamo književnost i nakladništvo, likovnu umjetnost, glazbu, scensku umjetnost, film i medije, te kulturna baština u koju spadaju spomenici, arhivi, knjižnice i muzeji, svojim djelovanjem i razvojem utječu na odgojno-obrazovni rad. Stoga je prirodno i logično da odgojno-obrazovne ustanove njeguju suradnju s kulturnim ustanovama čije djelovanje

obuhvaća navedene djelatnosti ili su same dio kulturne baštine. Studija *Obrazovanje iz područja umjetnosti i kulture u europskim školama* iz školske godine 2007./2008., koju je izradila Mreža Eurydice govori o umjetničkom obrazovanju u 30 europskih zemalja. Iz studije proizlazi mišljenje kako stvaranje partnerstva između škola i svijeta umjetnosti može doprinijeti umjetničkom obrazovanju u školama. U većini škola u Europi, opći ciljevi umjetničkog obrazovanja su osobni i emocionalni razvoj učenika jer razvijaju društvene vještine, kritičko mišljenje, individualni razvoj i slično. Također je potvrđeno da se na umjetničko obrazovanje posvećuje manji broj nastavnih sati u odnosu na druge predmete, a taj broj sati opada kako učenici prelaze iz nižih u više razrede, dok je u srednjim školama najmanje zastupljeno. Većina škola u svojim kurikulumima obuhvaća posjete kulturnim ustanovama kako bi ispunile odgojno-obrazovne ishode.

Kulturu škole možemo definirati kao način na koji ta škola radi, odnosno zajednička uvjerenja koja njeguju zaposlenici određene škole te preko kojih grade temelje kulture organizacije. Škole koje u suradnji s vanjskim partnerima provode aktivnosti i projekte pokreću promjene koje dovode do unapređenja kvalitete škole (Stoll i Fink, 2000). Neophodno je da se u svakoj kulturnoj ustanovi, prije svega, kompetentnim osobama, stručnjacima različitih profila osigura nesmetan rad koji bi ponudom kvalitetnih i suvremenih sadržaja, ujedno „otvorili“ vrata ustanova mladima i djeci. Nadalje, jedan od ključnih prijedloga jest i motiviranost djelatnika ustanova u kulturi kroz financijske potpore (prvenstveno muzeja i galerija) za kvalitetnije osmišljavanje programa animacija, radionica, „parlaonica“ i sl., kako bi kroz učinkovitu i adekvatnu promidžbu probudili i pobudili zainteresiranost i pozornost djece, a s ciljem uključivanja u program ustanove (Pejić Papak i sur., 2012). Stoga je jedan od prijedloga motivirati djelatnike ustanova u kulturi (prvenstveno galerija i muzeja) financijskom potporom da osmisle programe radionica, parlaonica, animacija i sličnih aktivnosti, kako bi uz pomoć učinkovite promidžbe zainteresirali djecu za uključivanje u te aktivnosti, a i time i u rad tih ustanova. Preduvjeti za uspješniji odgoj, učenje i poučavanje, unatoč današnjem sve bržem i stresnijem načinu života koji, nažalost, zadire i ostavlja utjecaj u svijetu najmlađih, te u klupe osnovnoškolaca, leže u metodi poučavanja putem igre, kreativnih pokreta, plesa i umjetnosti, a također, značajnijom potrebom za razgibanosti, strpljivosti i umirenosti, te unoseći potrebnu svježinu (Geršak, 2009, str. 194.). Kada djecu uključujemo u aktivnosti koje nude ustanove u kulturi, uvelike utječemo na kvalitetu njihova življenja jer razvijaju svoje sposobnosti, interese i znanja. Zbog toga je suradnja škole i ustanova u kulturi izuzetno važna.

4. ULOGA DIONIKA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA NA PODRUČJU GRADA ŠIBENIKA

Prema Kostović-Vranješ (2015) istraživački usmjeren oblik nastave je, prema iskustvima iz nastavne prakse, moguće primjenjivati u svim obrazovnim i odgojnim područjima. Takvu vrstu nastave je moguće organizirati u učionici, ali nijedna učionica, ne može zamijeniti istraživanje u neposrednom prirodnom okružju (školski vrt, park, šuma, livada, rijeka, muzej, ustanova). Poštujući načelo zavičajnosti ili životne sredine, istraživanje je potrebno organizirati u učenikovom zavičajnom okolišu (užem ili širem) i provoditi ga jedan sat, nekoliko dana ili tjedana.

Osim suradnje unutar kolektiva, a zatim suradnje na relaciji škola – učenik – roditelj, važnu ulogu u obrazovanju ima suradnja škole s lokalnom zajednicom.

Škola kao odgojna zajednica koja uključuje sve njene sudionike treba biti otvorena za suradnju s lokalnom zajednicom te na taj način omogućiti učenicima nastavu izvan škole. Kako bi se škola integrirala u društveni život sredine kojoj pripada potrebno je planirati i organizirati suradnju s kulturnim ustanovama iz njezina okruženja (Kovačević i sur., 2004).

U Šibeniku radionice za učenike osnovnih škola kontinuirano organiziraju Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik, Muzej grada Šibenika, Javna ustanova Nacionalni park „Krka“ i Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“.

4.1. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“

U vrijeme hrvatskog narodnog preporoda diljem Hrvatske osnivale su se prve čitaonice koje su bile kulturno i obrazovno središte dostupno svim građanima (Cvjetičanin i Katunarić, 1998) pa je tako i u Šibeniku 1866. godine kanonik Josip Mrkica osnovao Narodnu slavjansku čitaonicu koja je djelovala sve do početka Prvog svjetskog rata. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ kao kulturno i informacijsko središte grada osnovana je 1922. godine na inicijativu dr. Borisa Novaka i dr. Miloša Škarice. Knjižnica nosi ime Juraj Šižgorić od 1970. godine (<https://www.sibenik.hr/poduzeca/gradska-knjiznica-juraj-sizgoric/9.html>). Knjižnica se tijekom vremena uglavnom nalazila u gradskom središtu dok se 1966. godine preselila u tzv. Plavi neboder. Gradska vlast je Knjižnici početkom novog tisućljeća dodijelila zgradu bivšeg Doma JNA na Poljani, središnjem gradskom trgu, koja je izgrađena šezdesetih godina prema

projektu šibenskog arhitekta Ivana Vitića. Projekt preseljenja Knjižnice na novu lokaciju trajao je pet godina jer se devastiranu zgradu JNA trebalo sanirati i adaptirati te opremiti suvremenom knjižničnom, informatičkom i drugom opremom. Knjižnica je na novoj lokaciji svečano otvorena 20. prosinca 2005. godine. U Vitićevoj zgradi u podrumu Knjižnice smješten je Centar za istraživanje i razvoj vizualne kulture mladih, izložbeni prostor, hemeroteca i audiovizualni odjel. Na prvom katu nalazi se središnji pult za razduživanje i izdavanje knjiga, dječji odjel i velika dječja igraonica, čitaonica dnevnog tiska i računala za slijepe i slabovidne osobe. Na prvom katu smješteni su narodni odjel, znanstveni odjel i zavičajna zbirka, dok su na drugom katu četiri kancelarije za ravnatelja i stručne službe i multimedijalna dvorana u kojoj se održavaju promocije, predavanja, tribine i filmske projekcije. Galerija se nalazi iznad narodnog odjela gdje je smještena studijska čitaonica s računalima.

Najveći utjecaj u razvoju Knjižnice i promicanju kulturne baštine imao je Milivoj Zenić koji je od 1984. godine pa sve do iznenadne smrti 2011. godine bio njezin ravnatelj (Krnčević i Lakić, 2022). Poticao je nakladništvo Knjižnice pa je tako u zadnjih trideset godina (1992. – 2022. godine) Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ objavila 153 naslova knjiga, šest glazbenih CD-a, dva dokumentarna filma, tri kalendara, niz brošura i kataloga. Milivoj Zenić je svojim djelovanjem uspio u tome da se knjižnica ne bavi samo svojom primarnom djelatnošću, već da aktivno sudjeluje u kulturnom životu Šibenika, promicanjem i organiziranjem različitih događanja.

Knjižnica je oduvijek bila otvorena za sve dobne skupine čemu svjedoči i to da je u sklopu Knjižnice na staroj lokaciji u tzv. Plavom neboderu 1979. godine, otvorena (druga u Hrvatskoj) igraonica i igroteka namijenjena djeci vrtićke dobi koja ne pohađaju dječje vrtiće. Osim igranja, gledanja predstava i filmova, djeca su mogla posuđivati slikovnice i igračke za igru kod kuće (Krnčević i Lakić, 2022). Danas, u prizemlju knjižnice osim čitaonice dnevnog tiska (s desne strane), se nalazi dječji odjel i igraonica za djecu u kojoj svakodnevno borave najmlađi Šibenčani sa svojim roditeljima, ali i osnovnoškolci. Knjižnicu organizirano posjećuju djeca vrtićke dobi i učenici gradskih i županijskih osnovnih škola.

Knjižnica kontinuirano provodi nekoliko natječaja za osnovnoškolce: likovni i literarni natječaj „Mačke“ posvećen Vesni Parun, natječaj za najbolju poslovicu uz rođendan Jurja Šižgorića, koji je prvi skupljao narodne poslovice, natječaj za najbolji neobjavljeni haiku, te natječaj za najbolji straničnik, u listopadu, povodom Mjeseca hrvatske knjige (Krnčević i Lakić, 2022). Knjižnica, odnosno Centar za vizualnu kulturu je u suradnji s Društvom Naša djeca

Šibenik godinama provodio strip-natječaj „Upoznaj svoja prava!“ kako bi se obilježio Međunarodni dan dječjih prava, 20. studenog.

Od 2013. godine Knjižnica organizira gradsko i županijsko „Natjecanje u čitanju naglas“ za učenike od 3. do 8. razreda osnovnih škola te redovito organizira manifestaciju povodom Noći knjige bogatim programom za djecu i odrasle.

Osim navedenih natječaja Knjižnica organizira: sat lektire sa učenicima osnovnih škola, kreativne radionice za djecu i mlade, likovne radionice, pričaonice, posjet dječjih knjižničara dječjim vrtićima, posjet djece gradskih vrtića Knjižnici, eko radionice, čitanje pisama koja su djeca napisala za sv. Nikolu i druženje s njim, pomoć u učenju hrvatskog jezika, matematike, engleskog jezika, latinskog jezika, talijanskog jezika, biologije i kemije za učenike osnovnih i srednjih škola, pomoć pri pisanju domaćeg rada za učenike osnovnih škola, radionice izrade božićnih čestitki, lutkarske priredbe, organiziran posjet i besplatan upis za učenike prvih razreda na području grada Šibenika, razgledavanje Knjižnice, humanitarne akcije, projekcije crtanih i igranih dječjih filmova, pripovijedanje priča i organizirano igranje društvenih igara (*Izvišće o radu*, 2016.-2021.). Šibenska Knjižnica je do današnjeg dana postala svojevrsan sinonim za dnevni boravak grada. Svakodnevno u nju dolaze građani svih uzrasta, a često se u kasnijim poslijepodnevnim satima osjetiti vreva okolo i u samoj Knjižnici. Za to su zaslužni najmlađi članovi koji se u pratnji svojih roditelja igraju u igraonici u sklopu dječjeg odjela knjižnice, zatim stalni posjetitelji (uglavnom starije životne dobi) u čitaonici dok se u prostoru multimedijalne dvorane gotovo svakodnevno održava nekakav program.

Suvremena knjižnica kao najbolji okoliš za učenje potiče knjižničara u njegovoj najzahtjevnijoj ulozi, a to je vođenje odgojno-obrazovnog rada u knjižnici. Od 80-ih godina prošlog stoljeća knjižnica dobiva informacijsku ulogu u obrazovanju. Tradicionalni oblik nastave ne njeguje individualnost učenika i njihove osobne potrebe, dok odgojno-obrazovni proces u suradnji s knjižnicama potiče kreativan proces učenja i osposobljava učenika kako uporabiti sve izvore informacija i znanja koje mu trebaju u školovanju i za život općenito (Kovačević i sur., 2004). Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ u Šibeniku svojim radom upravo i svjedoči tome kako je knjižnica najbolji okoliš za učenje, a za to su upravo zaslužni knjižničari koji se trude kako bi se kontinuirano vodio kvalitetan odgojno-obrazovni rad u knjižnici i koji su uvijek spremni na suradnju sa drugim odgojno-obrazovnim ustanovama.

4.2. Muzej grada Šibenika

Tijekom 19. stoljeća na osnovi arheoloških nalaza utemeljuju se javni muzeji na jadranskoj obali. Njihova uloga je čuvanje raznovrsnih predmeta koji se prema muzejskim standardima istražuju, znanstveno obrađuju i prezentiraju (Cvjetičanin i Katunarić, 1998). Livaković (2002) navodi kako je 1925. godine Stjepan Radić prilikom posjeta Šibeniku proglasio otvorenje Gradskog muzeja „Kralj Tomislav“ iako nikakvog muzeja u tom trenutku nije bilo u gradu. Don Krsto Stošić je bio inicijator ustanovljenja gradskog muzeja od 1921. godine. Zbog toga je u crkvi sv. Barbare pohranjivao predmete za muzejsku zbirku koju je 1926. godine počeo prenositi u crkvicu Svih Svetih koja je bila namijenjena za Muzej. Tamo ih je deponirao i držao do kraja travnja 1940. godine. Tada se Muzej premješta u tri prostorije zgrade „stare općine“, ali do rata nije uspio otvoriti Muzej za javnost. U napadu savezničkih zrakoplova 13. prosinca 1943. godine, stradala je stara gradska jezgra te je pri tome srušena zgrada u kojoj se nalazila muzejska zbirka pa je najveći dio građe bio uništen, a nezaštićeni ostatak izvrnut pljački (Livaković, 2002).

Danas se Muzej grada Šibenika nalazi u atriju i južnom krilu bivše Kneževe palače na kojoj je 1975. godine dovršena adaptacija kako bi muzej suvremeno funkcionirao. Sastoji se od arheološkog, kulturno-povijesnog, etnografskog i odjela novije povijesti. Unutar Muzeja djeluju restauratorska i konzervatorska radionica. Stalni postav prezentira povijest grada i okolice od 6. tisućljeća prije Krista do kraja 18. stoljeća. Ukupan broj muzealija je oko 150 000 (Muzej grada Šibenika, 2023).

U današnje vrijeme muzej sve veću pažnju posvećuje predstavljanju građe javnosti putem različitih komunikacijskih sredstava kako bi privukao što veći broj posjetitelja. Time njegova primarna uloga prikupljanja, zaštite i istraživanja muzealija pada u drugi plan. Ono što u muzejima na nacionalnoj razini kronično nedostaje, jest edukativna politika i osobe koje bi je provodile (Cukrov, 1997). U nekim zapisima se smatra da muzejska pedagogija postoji otkada i sami muzeji. U Hrvatskoj ne postoji školovanje ili doškolovanje za muzejskog pedagoga zbog čega taj posao najčešće obavljaju kustosi. Muzejski pedagog osim vodstva posjetitelja, brine o organizaciji različitih edukativnih radionica za sve uzraste kojim bi educirao posjetitelje te ih na taj način privukao na ponovni posjet muzeju. Nije dovoljno posjetitelje samo dovesti u muzej, već im treba na zanimljiv način pomoći u interpretaciji izloženih muzejskih predmeta (Škarić, 2002). Otvara se pitanje koje nam daje uvid na dostupnost muzejskih zbirki svim građanima, te uporabe tih dragocjenosti u odnosu na djecu jer djeci sva likovna djela ne

odgovaraju ili moguće nisu zainteresirana za iste. Stoga, pojedini muzeji otvaraju odjeljenja posebno za djecu, nude prostore za dječje aktivnosti u muzeju, te se razvijaju istraživački radovi u svrhu uspješnog približavanja muzejskih izložaka djeci različitih uzrasta. Temeljem toga se razvila posebna disciplina koju zovemo *muzejskom pedagogijom* (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

Muzej grada Šibenika od 2019. provodi edukativne radionice u kojima su do danas sudjelovala djeca iz predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola na području grada Šibenika, ali i Šibensko-kninske županije. Neke od radionica su:

- „Brodolom Mioka“ – Prikaz i učenje o brodolomu Mioka kroz izložbu i radne listove. Radionica je bila namijenjena djeci svih uzrasta.
- „Tko će brže“ – Organizirana radionica za djecu svih uzrasta povodom Noći muzeja. Zadatak je bio što brže odgovoriti na postavljena pitanja koja su djeca dobila pri dolasku u Muzej, a točne odgovore mogli su naći u stalnom postavu. Svrha ove radionice je upoznavanje roditelja i djece sa stalnim postavom i najzanimljivijim predmetima i događajima u Muzeju.
- „Zbirka mekušaca Mikula“ – Radionica za djecu predškolske dobi i djecu nižih razreda. Djeca su obišla izložbu koja je prilagođena njihovom uzrastu, a zatim su dobila zadatak nacrtati jednu skupinu mekušaca.
- „Kulinarski vremeplov“ - Kulinarska radionica u sklopu edukativne muzejske akcije na kojoj su sudjelovali učenici Turističko - ugostiteljske škole. Učenici su pripremali jela koja su obilježila prapovijest i s istovjetnim namirnicama.
- „Uskrs“ - Online radionica organizirana za vrijeme Uskršnjih praznika, a zadatak radionice je bio izraditi pomoću papira i tempera gnijezdo za uskršnja jaja.
- „Što u Muzeju volim“ - Online radionica u kojoj su djeca trebala nacrtati što ih se u Muzeju najviše dojmilo. Iako je bio mali odaziv sudionika, djeca koja su sudjelovala nacrtali su razne predmete iz stalnog postava ili neki predmet s izložbe u privremenoj postavi Muzeja.
- „Morske kornjače“ - Radionica je organizirana u suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom u sklopu EU projekta. Cilj radionice je bio upoznati djecu nižih razreda i predškolske uzrasti s zaštićenim morskim kornjačama i probuditi svijest o očuvanju istih.

- „Upoznajmo Muzej“ - Radionica Upoznajmo Muzej odvijala se samo jedan dan i na njoj su sudjelovali učenici sa svojom udrugom Šibenska kartulina. Nakon vodstva kroz stalni postav učenici su morali nacrtati predmet koji ih se najviše dojmio.
- „Ususret Sv. Mihovilu“ – Učenici su imali zadatak nacrtati grb grada Šibenika u kojem se nalazi lik Svetog Mihovila.
- „Izvanredni Roberto de Visiani“ - Djeca su kroz radionicu imala priliku upoznati rad i djelo botaničara Roberta Visiana. Nakon što su poslušali priču o samom Visianu za zadatak su imala nacrtati njima najdraže dalmatinsko bilje. Djeca starijeg uzrasta su bila upoznata kako se može izraditi herbarij.
- „Hrvatska jadranska kupališna baština“ - Sudionici su uz obilazak izložbe Hrvatska jadranska kupališna baština upoznala kako su kupališta izgledala kroz povijest. Nakon obilaska sa raznim tehnikama su trebali nacrtati svoje kupalište. Crtali su s bojama, flomasterima i lijepili pijesak s ljepilom.
- „Upoznaj svoj grad“ – Razgled stare gradske jezgre uz stručno vodstvo muzejske pedagoginje.
- „Izradi neolitičku posudu“ - Sudionici radionice su pri dolasku u Muzej prvo imali vodstvo kroz izložbu „ Izrada i pečenje keramike na neolitički način“ nakon toga su dobili zadatak izraditi posudu. Za starije sudionike odnosno učenike razredne nastave to su učinili s glinamolom, a predškolci sa plastelinom (*Izvyješće o radu*, 2017.-2021.).

Prostor u kojem se radionice najčešće održavaju je dvorana za povremene izložbe u sklopu Muzeja grada Šibenika, a ponekad se održavaju i u atriju Muzeja. S obzirom da su radionice za djecu često u sklopu gostujućih izložbi, tako je u sklopu izložbe „Prijatelj suhozida“ prema nacrtu umirovljenog arhitekta Boška Fržopa, maketar Boško Čelar izradio kartonsku maketu – bunju (kaprijsku kućicu). Tako je Muzej postao bogatiji za didaktičku bunju koja predstavlja pedagoški uvod u forme volumena. U sklopu *Edukativno – muzejske akcije* pokrenute na razini cijele države povodom *Međunarodnog dana muzeja* koji se obilježava 18. svibnja, 2018. godine su zaposlenici Muzeja grada Šibenika osmislili edukativnu društvenu igru „*Periplus: zaplovi u prošlost*“. Od 2019. godine pa do danas Muzej grada Šibenika je svojim edukativnim radionicama za djecu postavio temelje u suradnji s dječjim vrtićima i osnovnim školama na području Šibenika.

4.3. Javna ustanova Nacionalni park „Krka“

U podnožju planine Dinare izvire rijeka Krka, udaljena tri i pol kilometra od Knina podno 22 metra visokog Velikog buka ili Krčića slapa. Smještena je u predjelu Dalmacije koji je vrlo okršen, a od izvora do ušća je duga 72,5 km zbog čega je dvadeset i druga rijeka po dužini u Hrvatskoj. Prima pet pritoka u slatkovodnom dijelu toka: Krčić (10,5 km), Kosovčicu (12,5 km), Orašnicu (5,3 km), Butišnicu (39 km) i Čikolu s Vrbom (37,8 km), a u potpoljenom dijelu ušća Guduču (7 km). (Marguš, 2006.) Korito rijeke Krke duboko je usječeno u vapnenačku zaravan, između gradova Knina i Skradina. Prema tome rijeka Krka u svom toku gradi sedam slikovitih sedrenih slapišta: Bilušića buk, Brljan, Manojlovački slap, Rošnjak, Miljacka slap, Roški slap i Skradinski buk. Zbog stalnog procesa osedranja, vodotok Krke mjestimice je ujezeren (Visovačko jezero). Mediteranske i submediteranske biljne i životinjske zajednice čijoj vrijednosti pridonosi i veći broj endemičnih vrsta čine biološku raznolikost Nacionalnog parka Krka. (Palković i sur., 2005)

Zemaljski zavod za zaštitu prirodnih rijetkosti je 22. studenog 1948. godine, donio *Odluku o proglašenju Skradinskog buka zaštićenom prirodnom rijetkošću*. To je ujedno bio prvi pravni akt o zaštiti dijela vodotoka rijeke Krke, od Bilušića Buka do Skradinskog buka.

Marguš (2006) navodi kako je temeljem Zakona o zaštiti prirode, Zavod za zaštitu prirode 20. siječnja 1962. godine rijeku Krku proglasio zaštićenim objektom prirode – rezervatom prirodnih predjela, a koji se proteže od slapa Krčić do podnožja Skradinskog buka, s priobalnim pojasom u širini od 100 metara, te u kanjonskom dijelu do njegovog grebena. Skupština općine Drniš 23. prosinca 1967. godine donosi Odluku o proglašenju vodenog toka i kanjona Čikole rezervatom prirodnog predjela čiji teritorij započinje od mosta u Drnišu do ušća u Krku, a Skupština općine Šibenik 5. veljače 1968. godine Odluku o proglašenju vodenog toka i obalnog pojasa rijeke Krke rezervatom prirodnog predjela, od granice s općinom Drniš do mosta „Šibenik“, što upisom u registar potvrđuje i Republički zavod za zaštitu prirode 20. rujna 1968. godine. Među ekolozima, prirodnjacima i stručnim krugovima zaštite prostora nikada nije bilo dvojbe o potrebi kvalitetnije zaštite rijeke Krke i njezina proglašenja nacionalnim parkom. Stoga je 1971. godine pokrenuta izrada prostornog plana pod nazivom „Nacionalni park „Krka“: razvojni prostorni plan“, unatoč činjenici da je u to vrijeme rijeka Krka bila u kategoriji zaštite „rezervat prirodnog predjela“. Usprkos izrađenom planu rijeka Krka i priobalno područje proglašeno je nacionalnim parkom tek 24. siječnja 1985. godine s ucrtanim područjem od

starohrvatskih utvrda Trošenj i Nečven do mosta „Šibenik“, uključujući i donji kanonski tok Čikole, ukupne površine oko 142 km².

Granica Nacionalnog parka je korigirana 1997. godine tako da je park proširen do Knina, a u srednjem toku je isključen prostor nizvodno Skradina čime su obuhvaćena sva slapišta i slikovita kanjonska dolina (Bralić, 2005).

Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ ima sjedište u Šibeniku, dok su ispostave u Skradinu, Drnišu i Kninu. Park obuhvaća površinom velik prostor pa tako ima nekoliko lokaliteta koji uključuju poučne i edukativne staze, a to su Skradinski buk, Visovac, Visovačka kuća „Kuželj“ (Lugareva kuća), Roški slap, Posjetiteljski centar Laškovića, Manastir Krka, amfiteatar Burnum i eko kampus „Krka“ u Puljanima.

Skradinski buk je prostorno najveće i najbogatije slapište na rijeci Krki. Ujedno je i najduža sedrena barijera u Europi. Ispod slapa Skradinskog buka sagrađena je prva hidroelektrana u Hrvatskoj HE „Krka“ kasnije nazvana *Jaruga*. U prošlosti je šibenska komora ubirala dobar ujam za mlinove na Krki. Danas prostori mlinova služe kao muzejski objekti etnografskog sadržaja. Posljednji vir Skradinskog buka je kraj slatkovodne Krke koja teče prema 5 kilometara udaljenom Skradinu gdje se miješa sa morem (Bralić, 2005). Na Skradinski buk se može doći iz smjera Lozovca ili smjera Skradina. Osim pješačkom stazom, iz smjera Skradina vozi brod prema utvrđenom redoslijedu plovidbe, ali ne tijekom cijele godine. Sa Skradinskog buka se mogu napraviti tri izleta brodom na lokalitete unutar Parka: Roški slap, Visovac i Torak.

Otočić Visovac nalazi se na 3 kilometara dugom i 500 do 1000 metara širokom jezeru Visovac koje je po samom otočiću dobilo ime. Na otočiću velikom tek nešto više od hektara, nalaze se crkva i samostan koje su u 14. stoljeću tu podigli eremiti sv. Augustina. Od 15. stoljeća, točnije od 1445. godine, na otočić dolaze franjevci, pa se tako danas na Visovcu nalaze franjevački samostan Majke od Milosti i crkva Gospe od Visovca. Dvapat godišnje, 2. kolovoza na blagdan Gospe od Anđela i 15. kolovoza na blagdan Velike Gospe, se na Visovcu okupi mnoštvo hodočasnika (Bralić, 2005). Otok Visovac ubraja se u najvažnije prirodne i kulturne vrijednosti Republike Hrvatske. Do njega se može doći brodom sa Skradinskog buka, Stinica i Roškog slapa (<https://www.npkrka.hr/hr/>).

Kroz projekt „*Nepoznata Krka: skrivena blaga gornjeg i srednjeg toka rijeke Krke*“ povučena su sredstva iz EU fondova kako bi se na području nekadašnjeg vojnog kompleksa u Puljanima realizirao Eko kampus „Krka“. Spomenuti kampus u koji je uloženo nešto više od 80 milijuna kuna, službeno je otvoren u svibnju 2022. godine iako je pokretanje ideje o

kampusu koji će biti moderno interpretacijsko-edukacijsko i volontersko središte započelo 2005. godine. Kompleks se sastoji od:

- Arheološke zbirke – U zgradi na dvije etaže su izloženi predmeti pronađeni na lokalitetu vojnog logora Burnum.
- Hrama prirode – Prirodoslovna zbirka Hram prirode se sastoji od šest tematski uređenih prostorija. Osim same izložbe, korištenjem informacijsko komunikacijske tehnologije posjetitelji mogu ići u virtualne šetnje i razgledavanja kako bi upoznali svo bogatstvo biološke raznolikosti na području Parka.
- Laboratorija prirode – Ovo edukacijsko-interpretacijsko središte ima izložbeni prostor čije je uređenje inspirirano sedrom koja je temeljni fenomen Parka. Izložbeni prostor sadrži šest izložbenih cjelina: floru i faunu, zaštitu prirode, znanstvena zanimanja, povijest i geologiju. Laboratorij prirode omogućava interpretaciju i edukaciju posebno namijenjenu za djecu predškolskog i djecu osnovnoškolskog uzrasta.
- Amfiteatra – Na pješačkoj udaljenosti nalazi se vanjski produžetak Laboratorija prirode – amfiteatar. Obuhvaća prostor za projekcije i predstave i slična događanja jer sadrži natkrivene tribine za polaznike i plato s panoom kao i svu potrebnu opremu za realizaciju navedenih događaja.
- Volonterskog centra Titius – Moderni objekt koji u prizemlju ima potpuno opremljen laboratorij za prirodoslovce i arheologe, a na prvom i drugom katu su smještene sobe za trideset i osam osoba. Volonterski centar koji je namijenjen svima koji žele proučavati raznolik ekosustav Parka, osim smještajnog kapaciteta ima uređen Internet kafe i blagovaonicu.
- Konferencijske dvorane – U okruženju Eko kampusa „Krka“ nalazi se suvremeno opremljena konferencijska dvorana sa sto dvadeset sjedećih mjesta (<https://www.npkrka.hr/hr/>).

Roški slap je lokalitet na koji se može doći cestama iz smjera gradova Šibenika, Drniša ili Skradina te izletničkim brodom sa Skradinskog buka. Pred samim slapom nalazi se šest kilometara udaljena Roška barijera gdje je Krka pretvorena u mirno jezerom kojim plove izletnički brodovi. Srebrne „ogrlice“, odnosno niz malih kaskada, najavljuju početak Roškog slapa. Roški slap je oblikovan na dodiru stijena različitih otpornosti, a ukupna visina slapova je 27 metara. 1910. godine je na desnoj strani sagrađena manja hidroelektrana protočnog tipa. Na lijevoj strani Roškog slapa su obnovljene vodenice. Kompleks vodenica koji se tamo nalazi smatra se najzanimljivijim etnografskim lokalitetom Dalmatinske zagore (Bralić, 2005). Sa

Roškog slapa mogu se napraviti izleti turističkim brodom do manastira Krka i srednjovjekovnih utvrda Nečven i Trošenj te otočića Visovca.

Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ završila je 2018. godine projekt uređenja i obnove stare školske zgrade u Laškovici koja je prenamijenjena u *Posjetiteljski centar Laškovica*. Novouređeni centar kretanja nalazi se iznad Roškog slapa, a posjetiteljima će služiti kao mjesto za informiranje i planiranje obilaska Parka te mjesto za odmor. Osim konferencijske dvorane sa 60 sjedećih mjesta, centar obuhvaća recepciju, bife, suvenirnicu, uredski i skladišni prostor, vanjski sanitarni čvor te punionicu za električna vozila (Šibensko-kninska županija, službene stranice, <https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/arhiva-novosti/-u-lakovici-otvoren-novi-posjetiteljski-centar-nacionalnog-parka-krka/2323.html>).

Tri i pol kilometra istočno od naselja Kistanja, nalazi se središte pravoslavnih vjernika - *manastir Krka*. Prema srpskoj historiografiji i publicistici manastir je 1350. godine sagradila Jelena Šubić, a dograđen je 1402. godine kada se i prvi put spominje u pisanim dokumentima. Uz samostan se nalazi crkva izgrađena u bizantskom stilu te starorimske katakombe. Do manastira se može doći cestom iz smjera Kistanja ili izletničkim brodom sa Roškog slapa (<https://www.npkrka.hr/hr/>).

Amfiteatar u Burnumu jednini je očuvani vojni amfiteatar u Hrvatskoj. Lokalitet se nalazi u selu Ivoševci, nedaleko od Kistanja. Burnum je bio rimski vojni logor kojem pripada amfiteatar s četiri presvođena ulaza, a mogao je primiti između šest i deset tisuća gledatelja. Sagrađen je na prijelazu sa stare u novu eru. Do ovog lokaliteta može se doći cestom iz smjera Skradina, Drniša i Knina (<https://www.npkrka.hr/hr/>).

Lugareva kuća, odnosno *Centar za posjetitelje Visovačka kuća Kuželj* nalazi se na Stinicama u neposrednoj blizini otočića Visovca. Do same kuće Kuželj dolazi se poučno-pješačkom stazom Stinice koja prolazi stoljetnom šumom hrasta medunca i bijelog graba (<https://www.npkrka.hr/hr/>). Kuća Kuželj je izgrađena u 17. stoljeću i služila je kao staja. 2010. godine je Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ uputila Franjevačkom samostanu Gospe od Milosti dopis u kojem je predloženo da se u kući Kuželj uredi dendrološka zbirka i da se oko zgrade uredi vanjski prostor. 24. veljače 2011. godine su JU „NP Krka“ i Samostan potpisali *Ugovor o zasnivanju prava građenja* pa su se poduzeli daljnji koraci kako bi se kuća Kuželj obnovila i prenamijenila. Građevinski radovi ugovoreni su 14. siječnja 2014. godine dok je kompletno uređenje u potpunosti završeno u prvoj polovici siječnja 2016. godine te je službeno otvorena sa stalnim postavom 22. siječnja 2016. godine pod nazivom *Lugareva kuća*. Javna

ustanova „Nacionalni park Krka“ je nakon pet godina uspješno rekonstruirala kuću Kuželj u kojoj je u prizemlju izložbena dvorana u kojoj se nalazi sedam vrsta hrastova (kitnjak, lužnjak, medunac, oštika, crnika, sladun i cer). Na katu zgrade se nalazi glavna tematska cjelina *Živi svijet hrasta medunca* koja prikazuje floru i faunu šume hrasta medunca prikazana zidnim grafikama i zidnim interpretacijskim interaktivnim izlošcima. Okoliš kuće je također uređen i osmišljen za održavanje kreativnih i inovativnih prirodoznanstvenih i humanističkih edukacijskih programa. U dvorištu *Lugareve kuće* nalaze se ljuljačke *Gavran i lisica* i *Slavuj i jastreb* i klackalice *Lisica i roda* koje objedinjuju dječje tematsko igralište pod nazivom *Ezopove banse* (BUK – glasnik Javne ustanove „Nacionalni park Krka“, https://www.npkrka.hr/wp-content/uploads/buk_13_web.pdf).

Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ je 2008. godine započela s održavanjem edukativnih programa. Edukativne radionice su svrstane po uzrastu djece, pa su u ponudi radionice za vrtiće, niže i više razrede osnovne škole, te radionice za srednje škole. Radionice za učenike nižih razreda su:

- *Mali čuvari prirode* – Upoznaje učenike sa samim parkom, obilježjima nacionalnog parka, biljnim i životinjskim svijetom i očuvanjem prirode. Nakon radionice ide slikovni kviz znanja o prirodi, biljkama, životinjama i zaštiti okoliša.
- *3R – Reduce, Reuse, Recycle* – Učenici prolaze tri radna mjesta na kojima uče kako otpad mogu ponovno upotrijebiti za ukrasne materijale, te kako se reciklira stari papir.
- *Dajmo više za šišmiše* – Edukativna prezentacija i radionica u kojoj se uči o važnosti šišmiša u ekosustavu i važnosti očuvanja šišmiša kao vrste. Nakon učenja, slijedi kviz znanja.
- *Nosi mi se zeleno* - Prezentacija i radionica o životnom ciklusu i važnosti očuvanja žaba, edukativna igra.
- *Čudesni svijet vretenaca* - Prezentacija i radionica o životnom ciklusu vretenaca i važnosti očuvanja vodenih staništa, edukativni kviz.
- *Legenda o zmajevoj djeci* – Prezentacija i radionica o životnom ciklusu čovječje ribice, njenoj osjetljivosti na zagađenja i promjene u okolišu, praktični dio.
- *Kap za slap* - Predavanje o važnosti vode za prirodu i čovjeka, pokusi i edukativne igre.
- *Tajne podzemlja* - Predavanje o podzemnim staništima, sigama, špiljskoj fauni i ugroženosti krša; upoznavanje sa speleološkom opremom.
- *Šumska radionica* - Terenska radionica na lokaciji Stinice – Lugareva kuća.

- *Nit po nit pregača* – Presentacija i radionica o tkanju.
- *Pismo glava* - Predavanje o muzejima i muzejskom osoblju. Upoznavanje s arheologijom, lokalitetom Burnum i rimskim novcem s lokaliteta Burnum. U praktičnom dijelu izrađuje se vlastiti novac po uzoru na rimski i 3D razglednica s motivom burnumskih lukova.
- *Na travnjaku živim ja* - Upoznavanje s biljnim i životinjskim vrstama travnjaka.

Osim zaštite i promicanja vrijednosti Parka, edukacija je jedna od njegovih temeljnih odrednica. Edukativne programe koji obuhvaćaju eko radionice, predavanja, terensku nastavu i sportske aktivnosti provode djelatnici Javne ustanove „Nacionalni park Krka“ u dogovoru s odgajateljima ili učiteljima. Radionice se izvode na lokacijama samog Parka, ali i u vrtićima i školama diljem Šibensko-kninske županije. Važno je naglasiti da su edukativni programi Javne ustanove „Nacionalni park Krka“ aktivnostima prilagođeni odgojno-obrazovnim potrebama i uzrastu učenika, te usmjerenosti na razvoj temeljnih kompetencija i osobne odgovornosti učenika dobile pozitivno stručno mišljenje od strane Agencije za odgoj i obrazovanje te preporuku za provođenje edukativnih programa od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja (<https://www.npkrka.hr/hr/>).

4.4. Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“

Postanak grada Šibenika veže se za tvrđavu svetog Mihovila oko koje se formirao sam grad. Kroz povijest su se radi obrane od neprijatelja sagradile još dvije tvrđave na kopnu – tvrđava svetog Ivana i tvrđava Barone. Zbog položaja na moru, na otočiću Ljuljevcu, sagrađena je tvrđava svetog Nikole. U pisanim dokumentima, prvi spomen Šibenika datira iz 1066. godine kada je kralj Petar Krešimir IV. napisao darovnicu samostanu sv. Marije u Zadru koji je sagradila njegova sestra, opatica Čika. Pavić (2021) ističe Tvrđavu sv. Mihovila kao jezgru nastanka grada te navodi kako se povijesni trenutak sastavljanja darovnice (25. 12. 1066. godine) kralja Petra Krešimira IV. dogodio upravo na njoj. Ćuzela (2005) navodi kako je sigurno da je grad postojao prije spomenute godine jer je njegov statusni značaj u to doba sigurno bio velik s obzirom da je ugostio kralja i njegovu pratnju. Također ističe da tvrđave, kule i zidine predstavljaju arhitektonsko-graditeljsku baštinu i imaju iznimno kulturno-povijesno i prostorno-urbanističko značenje.

Revitalizacija šibenskih tvrđava započela je 2012. godine korištenjem odobrenih sredstava iz EU fondova. Prva obnovljena tvrđava je Tvrđava sv. Mihovila na kojoj je projekt revitalizacije trajao dvije godine (2012. - 2014.). Osim što se obnovila tvrđava, na njoj je izgrađena pozornica sa gledalištem koje ima 1077 sjedećih mjesta. Iz gledališta puca divan pogled na kanal sv. Ante, zaljev i ušće rijeke Krke jer je tvrđava izgrađena na visokoj strmoj stijeni. Druga obnovljena tvrđava je Tvrđava Barone koja je u 17. stoljeću gotovo paralelno izgrađena s obližnjom Tvrđavom sv. Ivana. Tvrđava je dobila ime po barunu Christophoru Martinu von Degenfeld koji je vodio gradnju tvrđave. Značajna je 1647. godina kada je Tvrđava Barone zajedno s Tvrđavom sv. Ivana obranila grad od napada osmanske vojske za vrijeme Kandijskog rata. Na tvrđavi su se događale neke promjene, prva je bila 1659. godine kada je proširena, povećana i dograđena. Grad Šibenik je početkom 20. stoljeća otkupio tvrđavu zajedno sa okolnim prostorom Šubićevcom. Tvrđava je nakon toga građanima služila kao vidikovac jer s nje puca pogled na kanal sv. Ante, zaljev i ušće rijeke Krke, šibenski most te otoke šibenskog arhipelaga. Jedno vrijeme je na njoj bila meteorološka stanica, zatim se na njoj nalazio ugostiteljski objekt da bi s vremenom postala zapuštena. Priča o obnovi tvrđave počela je 2014. godine kada je Grad Šibenik povukao sredstva iz EU fondova za regionalni razvoj. Obnovljena Tvrđava Barone svečano je otvorena 1. veljače 2016. godine, 370 godina nakon što je podignuta te 950. godina od prvog pisanog spomena Šibenika. Tvrđavu sv. Ivana su sagradili Šibenčani u samo 58 dana iste godine, 1654. kad je sagrađena i susjedna Barone, a sve kako bi grad bio sigurniji od napada neprijatelja. Tvrđava sv. Ivana je dobila ime po crkvi sv. Ivana Krstitelja koja se nalazila na njoj. Tvrđava ima prepoznatljiv oblik *zvijezde* na gornjem dijelu (južni dio) i *kliješta* (sjeverni dio) na donjem dijelu tvrđave. Revitalizacija najveće šibenske kopnene tvrđave trajala je od 2016. godine do 3. lipnja 2022. godine kada je otvorila svoja vrata posjetiteljima. Na tvrđavi se nalazi edukativni kampus smješten na sjevernom dijelu tvrđave, opremljen pametnim interaktivnim učionicama, prezentacijskim prostorima i smještajnim kapacitetom (<https://www.tvrđjava-kulture.hr/>).

Na svakoj od tvrđava se može dogovoriti edukativan posjet za učenike osnovnih i srednjih škola (ali i vrtića) i edukativna radionica prilagođena uzrastu.

U brošuri *Moja tvrđava znanja* opisani su programi za djecu koje organizira Tvrđava kulture, a koji su se do sada odvijali na dvije tvrđave – Tvrđavi Barone i Tvrđavi sv. Mihovila. Osim stručnog vodstva koje se može dogovoriti za obilazak tvrđava djeca mogu sudjelovati u radionicama:

- *AR - zakoračite u proširenu stvarnost* – Vodiči u AR šetnji, dječak Jure i povjesničar Frane Divinić vode učenike kroz događaje stare skoro 400 godina kada se dogodio najveći osmanski napad na Šibenik i kako su izgrađene tvrđave. Radionica se odvija na Tvrđavi Barone te je namijenjena djeci od 7 godina i više.
- *3D MAPPING – 1000 godina pobjeda i poraza u srcu tvrđave* – Unutar Tvrđave sv. Mihovila na zidovima cisterni iz 15. stoljeća, učenici putem 3D video projekcija gledaju borbu sv. Mihovila nad zmajem, te najvažnije arheološke očuvane nalaze pronađene na tvrđavi. Nakon projekcije je organizirana šetnja tvrđavom s tabletima koji im služe kao audio vodiči kroz povijest. Radionica je namijenjena djeci od 9 i više godina.
- *Pisar kralja Krešimira* – Učenici postaju srednjovjekovni pisari po uzoru na pisara kralja Petra Krešimira IV koji je ostavio prvi pisani trag u kojem se spominje Šibenik, davne 1066. godine. Radionica je namijenjena djeci od 7 godina i više.
- *Moj novčić* – Učenici izrađuju repliku nekadašnjeg šibenskog platežnog sredstva – novčića zvanog Bagatin. Kroz radionicu uče o trgovanju u prošlosti. Radionica je namijenjena djeci od 6 i više godina.
- *Portret starog Šibenika* – Kroz film Barone učenici uče o barunu von Degenfeldu koji je bio junak obrane grada u 17. stoljeću i o povjesničaru Frani Diviniću. Nakon filma sudjeluju u kvizu znanja. Radionica je namijenjena za učenike od 10 i više godina.
- *Upoznajmo zaboravljeno oružje* – Kroz ovu radionicu učenici mogu upoznati materijal i vrstu oružja kojom su se Šibenčani koristili u prošlosti. Na Tvrđavi Barone sastavljanjem fotografija uče o kojoj je vrsti i materijalu oružja riječ te kad se koje oružje koristilo kroz povijesni period. Na Tvrđavi sv. Mihovila uz pomoć voditelja radionice uče rukovati s lukom i strijelom. Radionica je namijenjena za učenike od 7 i više godina.
- *Šibenski vremeplov* – Učenici izrađuju svojevrsnu vremensku lentu povezujući važne događaje ili šibenske povijesne ličnosti i slike koje ih prikazuju. Radionica je namijenjena učenicima od 9 i više godina.
- *Mala škola mirisa* – U ovoj radionici učenici upoznaju začinsko bilje tipično za mediteransko područje. Radionica je namijenjena učenicima od 6 i više godina.
- *Eko čuvari tvrđava* – Kroz radionicu učenici uče kako smanjiti, prenamijeniti i ponovno upotrijebiti otpad. Baš kao što su u prošlosti tvrđave čuvale grad, tako kroz ovu radionicu djeca uče kako očuvati čist okoliš kako bi ga naslijedile generacije koje dolaze.

Radionica *Eko čuvari tvrđava* je osmišljena u sklopu projekta „Šibenik Zero Waste City“ koji provodi Udruga mladih „Mladi u europskoj uniji“, zajedno s Gradom Šibenikom, Tvrđavom kulture Šibenik i komunalnim poduzećem Zeleni grad d.o.o. Projekt je u cijelosti financiran sredstvima zaklade The Coca Cola Foundation (<https://www.tvrdjava-kulture.hr/media/32273/moja-tvrđava-znanja-2023.pdf>).

S obzirom da je Tvrđava sv. Ivana zadnja obnovljena tvrđava, tek se od jeseni 2023. godine krenulo s edukativnim radionicama na tom lokalitetu. Na svakoj od tvrđava se nalaze ugostiteljski objekti i suvenirnice, a tvrđave od studenog pa sve do ožujka imaju besplatan ulaz za posjetitelje.

Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“ obuhvaća rad tri obnovljene šibenske tvrđave, Kuću umjetnosti Arsen i Centar koralja na otoku Zlarinu.

Kuća umjetnosti Arsen nalazi se na šibenskoj obali u prostoru nekadašnjeg kina *Odeon*. Nazvana po velikom šibenskom umjetniku Arsenu Dediću svoja vrata otvorila je 2. lipnja 2021. godine te je tako Javna ustanova „Tvrđava kulture“ postala bogatija za još jedan poseban prostor. U *Kući umjetnosti Arsen* odvijaju se različita događanja: filmske projekcije za odrasle i djecu, koncerti, kvizovi, izložbe, kazališne predstave, konferencije, koncerti, izložbe, radionice i slično. Najmlađi Šibenčani otvaranjem *Kuće umjetnosti Arsen* napokon su došli na svoje jer se redovito vikendom održava program za najmlađe *Bubamarac* koji obuhvaća predstave i projekcije za djecu, a takvog sadržaja do sada nije bilo u Šibeniku. U *Kući umjetnosti Arsen* postoji i program *Filmski kukuriku* koji omogućuje posebne projekcije filmova za osnovnoškolce i srednjoškolce.

Od lipnja 2023. godine Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“ upravlja *Hrvatskim centrom koralja* na otoku Zlarinu kada je otvoren za posjetitelje. Hrvatski centar koralja obuhvaća kuću Kažerma i kuću Šare. *Kuća Kažerma* na četiri etaže čini stalni izložbeni prostor *Hrvatskog centra koralja*. *Kuća Kažerma* je bila originalna lokacija na kojoj se obrađivao koralj, a danas u njoj koristeći se suvremenom tehnologijom možemo saznati priču o povezanosti koralja i Zlarinjana. U sklopu kuće Kažerma smjestila se čitaonica sa znanstvenim radovima i poezijom poznate zlarinske pjesnikinje Vesne Parun. *Kuća Šare* sadrži smještajni kapacitet za učenike, studente i ostale istraživače. U njenom prizemlju je uređen prostor za druženje (<https://hckz.hr/>).

U ovom radu je navedeno što sve obuhvaća *Javna ustanova „Tvrđava kulture“*, ali za potrebe istraživanja uzimaju se u obzir radionice i suradnja s Tvrđavom sv. Mihovila i

Tvrđavom Barone jer su se ostali lokaliteti obnovili i otvorili nakon 2021. godine do koje se obuhvaća suradnja s odabranim ustanovama.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja provedenog za potrebe ovog rada bio je utvrditi stanje i mogućnost unapređenja kvalitete suradnje učitelja razredne nastave i odabranih kulturnih ustanova na području grada Šibenika. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Muzej grada Šibenika, Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ i Tvrđava kulture su kulturne ustanove koje su odabrane za potrebe ovog istraživanja.

Temeljem navedenog cilja istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Učitelji/ce razredne nastave planiraju i ostvaruju suradnju s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.

H2: Učitelji/ce razredne nastave zadovoljni/e su suradnjom s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.

H3: Učitelji/ce razredne nastave smatraju kako postoje mogućnosti unapređenja suradnje s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.

5.2. Metodologija istraživanja

5.2.1. Ispitanici

Ispitanici su bili učitelji/učiteljice razredne nastave iz devet javnih osnovnih škola na području grada Šibenika (OŠ Brodarica, OŠ Tina Ujevića, OŠ Petar Krešimir IV, OŠ Jurja Dalmatinca, OŠ Fausta Vrančića, OŠ Jurja Šižgorića, OŠ Vidici, OŠ Meterize i OŠ Vrpolje) i jedne osnovne škole kojoj je osnivač Šibenska biskupija (Katolička osnovna škola Šibenik).

Prema dobivenim podacima anketni upitnik je ispunilo ukupno 44 ispitanika, a od toga su 43 učiteljice razredne nastave i jedan učitelj razredne nastave (Tablica 1).

Spol				
		Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
Ispitanici	Muškarci	1	2,3	2,3
	Žene	43	97,7	100,0
	Ukupno	44	100,0	

Tablica 1. Broj ispitanika prema spolu

Prosječni radni staž ispitanika bio je 21,55 godina, pri čemu je najmanji radni staž među ispitanicima bio 3 godine, a najveći 38 godina.

Radni staž	
N	44
Aritmetička sredina	21,55
Medijan	22,00
Std. devijacija	9,754
Raspon	35
Minimum	3
Maksimum	38

Tablica 2. Radni staž ispitanika

5.2.2. Postupak i instrumenti istraživanja

Istraživanje se provodilo polustrukturiranim anketnim upitnikom tijekom studenog 2022. godine. U uvodnom dijelu upitnika ispitivale su se sociodemografske odrednice (spol i godine staža) te se definirao odnos prema planiranju suradnje s javnim i kulturnim ustanovama na području grada Šibenika. Drugi dio upitnika sastojao se od tri grupe pitanja. Prvom grupom pitanja se ispitalo mišljenje učitelja o trenutnoj suradnji s navedenim ustanovama, a u drugom grupom pitanja se ispitalo zadovoljstvo suradnjom na relaciji učitelj – odabrana ustanova. Treći, ujedno i zadnji dio anketnog upitnika uključivao je pitanja koja su se odnosila na mišljenje ispitanika o mogućnostima unapređenja suradnje. Upitnik je bio namijenjen učiteljima i učiteljicama razredne nastave koji su u razdoblju od 2016. do 2021. godine surađivali s Muzejom grada Šibenika, Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Javnom ustanovom

„Nacionalni park Krka“ i Javnom ustanovom „Tvrđava kulture“. Sudjelovanje u upitniku je bilo dobrovoljno i anonimno, a ispitanici su izražavali stupanj slaganja s ponuđenim tvrdnjama na skali *Likertova tipa* pri čemu su brojevi imali sljedeća značenja: 1 = U potpunosti se ne slažem, 2 = Ne slažem se, 3 = Niti se slažem, niti se ne slažem, 4 = Slažem se, 5 = U potpunosti se slažem.

5.3. Analiza i interpretacija odgovora na anketnom upitniku

Podatci dobiveni primjenom upitnika na uzorku učitelja/ice obrađeni su u programu IBM SPSS 22.

Ispitanici su na pitanje „*Koliko često unutar jedne školske godine planirate realizirati izvanučioničku nastavu u suradnji s kulturnim ustanovama?*“ imali četiri ponuđena odgovora. Niti jedan ispitanik na pitanje nije odabrao ponuđeni odgovor „ne planiram“. Najveći broj ispitanika, njih 72,7% planira realizirati izvanučioničku nastavu u suradnji s kulturnim ustanovama nekoliko puta godišnje (Tablica 3).

Planirana suradnja unutar jedne školske godine s javnim i kulturnim ustanovama				
		Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
	jednom godišnje	3	6,8	6,8
	nekoliko puta godišnje	32	72,7	79,5
	više od pet puta godišnje	9	20,5	100,0
	Ukupno	44	100,0	

Tablica 3. Planirana suradnja unutar jedne školske godine s javnim i kulturnim ustanovama

Premda su na prethodno pitanje odgovorili svi ispitanici, na posljednje pitanje u uvodnom dijelu koje glasi „*Surađujete li s javnim i kulturnim ustanovama na području grada Šibenika u realizaciji nastave?*“ jedan ispitanik je odgovorio negativno, što znači da 97,7% ispitanika redovito surađuje s javnim i kulturnim ustanovama na području Šibenika.

Upitnik je sastavljen tako da oni ispitanici koji su na ovo pitanje odgovorili „ne“ s njim i završavaju. Iz tog razloga će se u prikazu rezultata anketnog istraživanja računati da je upitnik ispunilo 43 učitelja jer je upravo toliko učitelja upitnik riješilo do kraja. Po pitanju spola među ispitanicima ostaje i dalje jedan učitelj, ali broj učiteljica se smanjuje na 42.

Prilikom odabira ustanova s kojima surađuju, ispitanici su mogli odabrati najmanje jednu i najviše četiri, odnosno sve ustanove. Najviše ispitanika, njih 26 redovito i podjednako surađuje sa sve četiri odabrane ustanove (60,5%) - Muzejom grada Šibenika, Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Tvrđavom kulture i Javnom ustanovom „Nacionalni park Krka“ (Tablica 4). Primjetno je da od 43 ispitanika čak 42 redovito surađuju s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, dok, najmanji broj, njih 33 surađuje s Tvrđavom kulture.

Odabrane ustanove			
	Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
Knjižnica, Muzej, Krka, Tvrđava	26	60,5	60,5
Knjižnica, Muzej, Tvrđava	3	7,0	67,4
Knjižnica, Muzej, Krka	3	7,0	74,4
Knjižnica, Krka, Tvrđava	3	7,0	81,4
Knjižnica, Krka	4	9,3	90,7
Knjižnica, Muzej	2	4,7	95,3
Krka	1	2,3	97,7
Knjižnica, Tvrđava	1	2,3	100,0
Ukupno	43	100,0	

Tablica 4. *Kulturne ustanove s kojima učitelji/ce na području grada Šibenika surađuju*

U daljnjem tekstu bit će prikazani rezultati obrade dobivenih podataka prema postavljenim hipotezama.

5.3.1. Hipoteza 1. „Učitelji/ice razredne nastave planiraju i ostvaruju suradnju s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.“

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2020.) jedan od ključnih dokumenata na kojima škole temelje svoj rad je školski kurikulum. Postojanje suradnje u školskom kurikulumu škole u kojoj rade, 95,3% ispitanika je potvrdilo s najvećom ocjenom 5 (u potpunosti se slažem) za Gradsku knjižnicu „Juraj Šižgorić“, 92,9% ispitanika za Javnu ustanovu „Nacionalni park Krka“, 83,3% ispitanika za Tvrđavu kulture, dok je 81% ispitanika potvrdilo suradnju s Muzejom grada Šibenika. Učitelji sudjeluju u pisanju školskog kurikuluma svake godine zbog čega je važno promišljeno planirati te što više povezivati sadržaje različitih nastavnih predmeta, odnosno planirati tzv. međupredmetnu korelaciju. Učitelji razredne

nastave imaju slobodu u planiranju međupredmetne korelacije jer drže šest nastavnih predmeta čija predmetna područja u praksi često povezuju kako bi nastava bila ekonomičnija, a učenici lakše usvajali gradivo. Ispitanici su s najvećom ocjenom (u potpunosti se slažem) ocijenili da na početku svake školske godine njih 83,7% planira međupredmetnu korelaciju u suradnji s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, 62,8% s Muzejom grada Šibenika, a 85% ispitanika planira isto u suradnji s Javnom ustanovom „Nacionalni park Krka“ i 76,1% ispitanika planira međupredmetnu suradnju s Tvrđavom kulture.

Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ otvorena je za različite oblike suradnje s osnovnim školama. Organizira raznovrsne literarne i likovne natječaje za djecu osnovnih i srednjih škola, sat lektire, priredbe i predstave, susrete s piscima i slično. Prema tome se ispitala učestalost odvođenja učenika prvih razreda na besplatan upis i upoznavanje Knjižnice, sudjelovanje u natjecanjima koje organizira Knjižnica i održavanje sata lektire u Knjižnici. Od ukupnog broja ispitanika njih 84% vodi učenike na besplatan upis i razgledavanje Knjižnice. Na sat lektire u Knjižnicu dolazi 70% ispitanika, dok 67% ispitanika sudjeluje u natjecanjima koje organizira i provodi Knjižnica.

Muzej grada Šibenika osim stalnog postava ima i dvoranu za privremene izložbe u kojoj se provode radionice za djecu. Svaku generaciju učenika 72% učitelji/ce dovode na razgledavanje stalne postave Muzeja, a njih 56% vodi učenike na radionice za djecu koje se provode u dvorani za privremene izložbe.

Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ svake godine nudi školama kreativne eko radionice koje provode njihovi edukatori u školama. U svim školskim kurikulumima u Šibeniku je planiran izlet u Nacionalni park „Krka“, te se tom prilikom organizira radionica „Mali čuvari prirode“. Šezdeset jedan posto ispitanika dogovara edukativne radionice u suradnji s edukatorima Nacionalnog parka „Krka“ koje se odvijaju u školi, a 71% ispitanika vodi učenike na izlet u Park i tamo sudjeluje u radionici „Mali čuvari prirode“.

Šibenske tvrđave jednom godišnje s učenicima posjeti 73% ispitanika, a tom prilikom 81% ispitanika dogovara jednu od ponuđenih radionica za učenike nižih razreda.

S obzirom na navedene, prilično visoke postotke odgovora koji ukazuju na relativno čestu i raznoliku suradnju s kulturnim ustanovama, može se zaključiti da je prva hipoteza u ovom istraživanju potvrđena.

5.3.2. Hipoteza 2. „Učitelji/ce razredne nastave zadovoljni/e su suradnjom s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.“

Zadovoljstvo suradnjom s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“ po pitanju učestalosti komunikacije sa školama najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) ocijenilo je 93% ispitanika. Organizaciju obilaska Knjižnice kada se učenici prvih razreda prvi put upoznaju i upisuju u istu, najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 95,5% ispitanika. Trajanje i organizaciju sata lektire najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 85,7% ispitanika, dok je 93% ispitanika istom ocjenom ocijenilo organizaciju i kvalitetu natječaja koje provodi Knjižnica.

Zadovoljstvo suradnjom s Muzejom grada Šibenika po pitanju učestalosti komunikacije sa školama najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 76,8% ispitanika. Kvalitetu i trajanje obilaska Muzeja 88% ispitanika ocijenilo je najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem), dok je kvalitetu i trajanje radionica u Dvorani za privremene izložbe istom ocjenom ocijenilo 74,4% ispitanika.

Zadovoljstvo suradnjom s Javnom ustanovom „Nacionalni park Krka“ po pitanju učestalosti komunikacije sa školama najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 80,5% ispitanika. Kvalitetu i trajanje radionica koje organiziraju edukatori Nacionalnog parka „Krka“, a provode se u školama, 85,7% ispitanika je ocijenilo najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem). Izvanučioničku nastavu koja se provodi na području Nacionalnog parka „Krka“ pri čemu se organizira edukativna radionica „Mali čuvari prirode“ 73,2% ispitanika je ocijenilo najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem).

Zadovoljstvo suradnjom s Tvrđavom kulture po pitanju učestalosti komunikacije sa školama najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 88,1% ispitanika. Kvalitetu i trajanje radionica koje se organiziraju na tvrđavama 88% ispitanika je ocijenilo najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem). Organizaciju posjeta tvrđavama jer je osigurano stručno vodstvo, najvišom ocjenom (u potpunosti se slažem) je ocijenilo 90,5% ispitanika.

Iz prikazanih statističkih parametara vidljivo je da su učitelji/ce razredne nastave zadovoljni/e suradnjom s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture, što potvrđuje drugu pretpostavku od koje smo krenuli u ovom istraživanju.

5.3.3. Hipoteza 3. „Učitelji/ce razredne nastave smatraju kako postoje mogućnosti unapređenja suradnje s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.“

Provjerilo se i kakvo je mišljenje učitelja po pitanju suradnje s navedenim ustanovama i ostvarivanjem ishoda učenja, odnosno, provjereno je u kojoj mjeri oni smatraju da je suradnja s navedenim ustanovama potrebna za ostvarivanje očekivanih ishoda učenja. Iz dobivenih procjena vidljivo je da učitelji smatraju jako važnom suradnju s navedenim ustanovama za ostvarenje planiranih ishoda učenja (sve su aritmetičke sredine procjena važnosti veće od 3,95 na skali 1-5) (Tablica 5).

Važnost suradnje s odabranim ustanovama					
		Suradnja – TK	Suradnja - Krka	Suradnja - muzej	Suradnja - knjižnica
N	Valjano	43	43	43	43
	Nedostaje	0	0	0	0
Aritmetička sredina		3,95	3,95	4,12	4,02
Std. Devijacija		,925	,925	,931	,886

Tablica 5. Mišljenje učitelja/ica o važnosti suradnje s odabranim ustanovama za ostvarenje ishoda učenja

Nadalje, provjereno je i smatraju li učitelji da se postojeća suradnja može unaprijediti. Iz dobivenih procjena je vidljivo da učitelji smatraju kako se suradnja s navedenim ustanovama može unaprijediti (sve su aritmetičke sredine procjena važnosti veće od 3,95 na skali 1-5) (Tablica 6).

Unapređenje suradnje s odabranim ustanovama					
		Suradnja – TK	Suradnja - Krka	Suradnja - muzej	Suradnja - knjižnica
N	Valjano	43	42	43	43
	Nedostaje	0	1	0	0
Aritmetička sredina		4,23	4,00	4,15	3,95
Std. Devijacija		,855	,756	,937	,925

Tablica 6. Mišljenje učitelja/ica o mogućnosti unapređenja suradnje s odabranim ustanovama

Općenito, vidljivo je da učitelji/ce smatraju da je suradnja s javnim ustanovama vrlo važna za ostvarivanje planiranih ishoda učenja, te isto tako smatraju da postoje dodatne mogućnosti za unaprjeđenje ove suradnje.

Slijedom navedenog, možemo zaključiti da dobiveni rezultati idu u prilog trećoj hipotezi ovog istraživanja koja pretpostavlja da učitelji/ce razredne nastave smatraju kako postoje mogućnosti unapređenja suradnje s Gradskom knjižnicom „Juraj Šižgorić“, Muzejom grada Šibenika, Javnom ustanovom Nacionalni park „Krka“ i Tvrđavom kulture.

5.3.4. Rezime

Dobiveni rezultati, odnosno, postotci „pozitivnih“ odgovora učitelja o suradnji s odabranim ustanovama potvrđuju postavljene hipoteze istraživanja. Drugim riječima, velik broj učitelja/ica, u znatnoj mjeri planira izvanučioničku suradnju s navedenim ustanovama i zadovoljni su njome. K tome, učitelji/ce smatraju da je suradnja s odabranim ustanovama jako važna za ostvarenje planiranih ishoda učenja, te smatraju da ima „mjesta“ za poboljšanje i unaprjeđenje ove suradnje.

Na samom kraju upitnika ispitanici su mogli napisati (postavljeno im je pitanje otvorenog tipa) što bi htjeli dodati glede kvalitete suradnje s ovim ustanovama. Sedam ispitanika je napisalo svoja razmišljanja koja su uglavnom pozitivna refleksija suradnje s odabranim kulturnim ustanovama.

I ovi odgovori još jednom potvrđuju kako učitelji redovito surađuju s odabranim ustanovama, ali vide prostor za unaprjeđenje postojeće suradnje. U svojim komentarima učitelji su se osvrnuli i na neke organizacijske probleme, pa su na primjer sugerirali „Besplatan prijevoz za učenike škola koje nisu smještene u centru grada“. Neki učitelji su izrazili želju za još boljom prezentacijom rada odabranih ustanova, dok je većina komentara svjedočila o zadovoljstvu suradnjom s odabranim ustanovama - „Izuzetno sam zadovoljan sa suradnjom svih navedenih ustanova, tako da nemam što dodati“, „Sve je posloženo vrhunski, za sada ne bih ništa mijenjala, jer su sadržaji primjereni učenicima nižih razreda“.

5.4. Ograničenja istraživanja

Istraživanje je poslano kao poveznica na mail adrese voditeljima aktiva razredne nastave osnovnih škola na području grada Šibenika. Vrijeme potrebno za ispunjavanje ovog anketnog

upitnika bilo je desetak minuta. No, iako je upitnik putem informacijsko-komunikacijske tehnologije dostavljen svim ispitanicima, praćenjem broja ispunjenih odgovora vidljivo je kako je nekim ispitanicima trebalo nekoliko dana kako bi ispunili anketni upitnik. K tome, s obzirom na broj učitelja razredne nastave u školama koje su sudjelovale u istraživanju, odaziv je mogao biti veći, što dovodi do spoznaje da je neke učitelje možda trebalo više motivirati kako bi sudjelovali u istraživanju. Ovaj relativno malen broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju dijelom umanjuje mogućnost generalizacije dobivenih rezultata, no dobiveni rezultati svakako su dobra indikacija o stanju suradnje odgojno-obrazovnih ustanova s odabranim kulturnim ustanovama, kao i o percepciji nastavnika o važnosti i mogućnostima unapređenja te suradnje.

5.5. Preporuke za daljnja istraživanja

Slijedom gore navedenih ograničenja istraživanja jasno je da je riječ o malom prigodnom uzorku ispitanika, stoga bi se za neke od odabranih ustanova, istraživanje moglo provesti na prostoru cijele Šibensko-kninske županije kako bi se dobio bolji uvid u realiziranu suradnju tih ustanova sa svim školama u njihovoj županiji. Također, za neke od ustanova za ispitanike bi se moglo dodati odgajatelje iz dječjih vrtića i profesore iz srednjih škola na području grada Šibenika/Šibensko-kninske županije te eventualno usporediti razmjere suradnje s obzirom na različite razine obrazovnih ustanova (vrtići, osnovne škole, srednje škole). Nadalje, u ovom istraživanju se ispitivalo mišljenje učitelja/ica, a bilo bi interesantno ispitati kakvi su stavovi različitih profila edukatora koji vode radionice i programe odabranih ustanova, te kakvi su stavovi učenika prema suradnji s javnim i kulturnim ustanovama.

6. ZAKLJUČAK

Šibenik je grad koji je maksimalno iskoristio očuvanje i revitalizaciju svoje prirodne i kulturne baštine na način da je građani čuvaju, istražuju i koriste u svakodnevnom životu, a s druge strane je iskorištena kao turistička atrakcija. Posebno se vodila briga o edukativnom programu svakog lokaliteta kako bi najmlađi članovi društva razvijali ljubav prema povijesti, kulturnoj i prirodnoj baštini. Osnovne škole na području grada su prepoznale kvalitetu programa koje spomenute ustanove nude i lakoću njihovog implementiranja zbog čega je suradnja neizostavna. Zbog dostupnosti i blizine kulturnih ustanova za većinu škola na području grada, njihova suradnja ima ulogu u kvaliteti škola i samom odgojno-obrazovnom radu zbog zornog načina učenja koje se suradnjom omogućuje učenicima. Kada škole potiču suradnju s kulturnim ustanovama te ih na taj način čine dostupnim svojim učenicima, učenici će i u svoje slobodno vrijeme birati odlazak u te kulturne ustanove.

Analizom odgovora koje su na anketna pitanja dali učitelji/ce šibenskih osnovnih škola o suradnji s odabranim ustanovama - Javna ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik, Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ i Muzej grada Šibenika, vidljivo je kako navedene ustanove imaju svoje mjesto i ulogu u odgojno-obrazovnom radu. Učitelji/ce su zadovoljni komunikacijom i suradnjom s navedenim ustanovama, iako smatraju da postoji prostor za unapređenje suradnje. Navedene ustanove kontinuirano rade na novim programima i radionicama za djecu i mlade, a postojeće usavršavaju, pa stoga ne čudi da učitelji prepoznaju važnost suradnje s njima za ostvarenje planiranih ishoda učenja te ih obavezno uključuju pri planiranju svojih izvanučioničkih aktivnosti.

SAŽETAK

Uloga kulturnih ustanova u odgojno-obrazovnom radu

U ovom radu istraživanjem se nastojao dobiti uvid surađuju li osnovne škole s odabranim kulturnim ustanovama na području grada Šibenika. Zbog svoje različitosti i specifičnosti odabrale su se četiri kulturne ustanove. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik i Muzej grada Šibenika kao ustanove čija se suradnja sa školama podrazumijeva. Javna ustanova „Nacionalni park Krka“ koja je specifična jer upravlja zaštićenim područjem, a nudi edukativne programe za djecu. Ustanova u kulturi „Tvrđava kulture“ koja upravlja trima obnovljenim šibenskim tvrđavama, *Kućom umjetnosti Arsen* i *Hrvatskim centrom koralja* na otoku Zlarinu, a također nudi edukativne programe za djecu. Zbog specifičnosti navedenih kulturnih ustanova, njihovoj dostupnosti i spremnosti na suradnju s odgojno-obrazovnim ustanovama, suradnja utječe na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Kada učenike stavimo u centar odgojno-obrazovnog procesa kroz suradnju s kulturnim ustanovama, oni će zorno učiti o povijesnoj, kulturnoj i prirodnoj baštini. Istraživanje provedeno na 43 učitelja/ice razredne nastave iz šibenskih osnovnih škola pokazalo je da učitelji/ce redovito surađuju s navedenim ustanovama, uključuju ih u svoje nastavne planove i prepoznaju važnost te suradnje za ostvarenje planiranih obrazovnih ishoda. Iako su prilično zadovoljni suradnjom, ipak smatraju da ima još mogućnosti za unaprjeđenje te suradnje.

Ključne riječi: kulturne ustanove, suradnja, osnovne škole, kvaliteta, odgojno-obrazovni rad

SUMMARY

The role of cultural institutions in the educational process

In this thesis the aim of the research was to gain insight into whether primary schools cooperate with selected cultural institutions in the area of the city of Šibenik. Four cultural institutions were chosen due to their diversity and specificity. The public library „Juraj Šižgorić“ Šibenik and the City museum of Šibenik as institutions which imply cooperation with schools. The public institution „Krka National Park“ is specific because it manages the protected area and offers educational programs for children. The public institution „Fortress of Culture“ which manages the three restored fortresses in Šibenik, The House of Art Arsen and the Croatian Coral Center on the island of Zlarin which also offer educational programs for children. Due to specificity of the mentioned cultural institutions, their availability and willingness to cooperate with educational institutions such cooperation affects the quality of the educational process. When students are put at the centre of the educational process through cooperation with cultural institutions, they will learn more about historical, cultural and natural heritage. The research conducted on 43 primary school teachers from Šibenik showed that teachers regularly cooperate with these institutions, include them in their lesson plans and recognize their importance of this cooperation for achieving the planned educational outcomes. Although teachers are quite satisfied with the cooperation, they believe there are still more opportunities to improve this cooperation.

Keywords: cultural institutions, cooperation, primary schools, quality, educational process

LITERATURA

1. Bralić, I. (2005.) *Hrvatski nacionalni parkovi*. Zagreb: Školska knjiga
2. Cukrov, T. (1997). *Novo lice muzeja u budućnosti - korak u novo tisućljeće*, *Informatica museologica*, 28(1-4), str. 5-13. <https://hrcak.srce.hr/143117>
3. Cvjetičanin, B.; Katunarić, V. (1998). *Kulturna politika Republike Hrvatske*. Zagreb: Ministarstvo kulture RH
4. Ćuzela, J. (2005). *Šibenski fortifikacijski sustav*. Šibenik: Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić"
5. Eagleton, T. (2002). *Ideja kulture*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
6. Eurydice "Obrazovanje iz područja umjetnosti i kulture u europskim školama". <https://pdfslide.net/documents/obrazovanje-iz-podrucja-umjetnosti-i-kulture-u-europskim-skolama.html?page=1>
7. Geršak, V. (2009.) Stvaralački ples i pokret – cjelovit odgojno-obrazovni pristup u vrtiću i osnovnoj školi. U: Ivon, H. (ur.). *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Centar za interdisciplinarnu studije – Studia Mediterranea i Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Split, 181- 195.
8. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik (2016. – 2021.) *Izvešće o radu*. Šibenik
9. Herceg, L./ Rončević, A./Karlavaris, B. (2010.) *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
10. Kostović – Vranješ, V. (2015). *Metodika nastave predmeta prirodoslovnog područja*, (str. 138.), Zagreb: Školska knjiga
11. Kovačević, D.; Lasić – Lazić, J.; Lovrinčević, J. (2004). *Školska knjižnica – korak dalje*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Altagama
12. Livaković, I. (2002). *Tisućljetni Šibenik* Šibenik: Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić"
13. Marguš, D. (2006.) *Nacionalni park "Krka": prirodoslovni vodič*. Šibenik: Javna ustanova "Nacionalni park Krka" Šibenik
14. Muzej grada Šibenika (2017. – 2021.) *Izvešće o radu*. Šibenik
15. Opić, S; Bilić, V.; Jurčić, M. (2015) *Odgoj u školi*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
16. Palković, M.; Draganović, E.; Pintarić, K. (2005.) *Hrvatski parkovi: nacionalni parkovi i parkovi prirode*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

17. Pavić, J. (2021). *Šibenik - grad tvrđava: vodič kroz fortifikacije Šibenika i njegovog distrikta u kasnom srednjem i ranom novom vijeku*. Šibenik: Javna ustanova u kulturi Tvrđava kulture Šibenik
18. Pejić Papak, P.; Vidulin-Orbanić, S.; Rončević, A. "Uloga organiziranih aktivnosti u kulturnom životu učenika". U: *Život i škola* 28/2012. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, str. 188-202.
19. Peko, A., Varga, R., Vican, D. (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom: Kultura škole*. Zadar: Sveučilište u Zadru
20. Puževski, V. (2002). *Škola otvorenih vrata*. Jastrebarsko: Naklada Slap
21. Slunjski, E. (2018). *Izvan okvira 3: Vođenje prema kulturi promjene*. Zagreb: Element
22. Stoll, L.; Fink, D. (2000). *Mijenjajmo naše škole*. Zagreb: Educa
23. Tot, D. (2013). *Kultura samovrednovanja škole i učitelja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
24. Vican, D. (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom: Kvaliteta odgojno-obrazovnih ustanova*. Zadar: Sveučilište u Zadru
25. Vranković, B., Muraja, J. (2009). *Vodič za samovrednovanja u osnovnim školama*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja
<http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrednovanje/2009-03-24/vodic.pdf>
26. Vukasović, A. (1999). *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor „MI“
27. Žugaj, M., Cingula, M. (1992). *Temelji organizacije*. Varaždin: FOING
28. Žuvela, A. (2016). *Krojeno po mjeri*. Zagreb: Biblioteka Kultura nova

BUK – glasnik Javne ustanove „Nacionalni park Krka“, Šibenik, travanj 2016.
https://www.npkrka.hr/wp-content/uploads/buk_13_web.pdf Posjećeno: 30. 8. 2023.

Službene stranice grada Šibenika <https://www.sibenik.hr/poduzeca/gradska-knjiznica-juraj-sizgoric/9.html> Posjećeno: 30. 12. 2022.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> Posjećeno: 24. 1. 2023.

Tvrđava kulture <https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-sv-mihovila/revitalizacija-tvrdave/> Posjećeno: 29. 1. 2023.

Hrvatski centar koralja Zlarin <https://hckz.hr/> Posjećeno: 14. 11. 2023.

Moja tvrđava znanja https://www.tvrdjava-kulture.hr/media/30313/moja-tvrđava-znanja_novo.pdf Posjećeno: 30. 1. 2023.

Muzej grada Šibenika http://www.muzej-sibenik.hr/hrv/o_muzeju.asp Posjećeno: 24. 5. 2023.

Nacionalni park Krka <https://www.npkrka.hr/hr/> Posjećeno: 24. 5. 2023.

Šibensko-kninska županija, službene stranice <https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/arhiva-novosti/-u-lakovici-otvoren-novi-posjetiteljski-centar-nacionalnog-parka-krka/2323.html> Posjećeno: 29. 5. 2023.

POPIS TABLICA

Tablica 1. *Broj ispitanika prema spolu*

Tablica 2. *Radni staž ispitanika*

Tablica 3. *Planirana suradnja unutar jedne školske godine s javnim i kulturnim ustanovama*

Tablica 4. *Kulturne ustanove s kojima učitelji/ce na području grada Šibenika surađuju* Tablica

Tablica 5. *Mišljenje učitelja/ica o važnosti suradnje s odabranim ustanovama za ostvarenje ishoda učenja*

Tablica 6. *Mišljenje učitelja/ica o mogućnosti unapređenja suradnje s odabranim ustanovama*

ŽIVOTOPIS

Osobni podaci

Ime i prezime: Andrea Gašperov

Datum i mjesto rođenja: 25. travnja 1989. godine, Šibenik

Obrazovanje

Datum: 2020. –

Naziv studija: PDSS „Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom“

Obrazovna ustanova: Sveučilište u Zadru

Datum: 2007. – 2012. god.

Stečeno zvanje: Magistra primarnog obrazovanja s modulom hrvatskog jezika i književnosti

Obrazovna ustanova: Sveučilište u Zadru

Datum: 2003. -2007. god.

Obrazovna ustanova: Ekonomska škola Šibenik

Dodatno obrazovanje

Datum: 2011. - 2013. god.

Obrazovna ustanova: Napredni tečaj Hrvatskog znakovnog jezika (4 semestra)

Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba Dodir

Strani jezici: Engleski jezik i Talijanski jezik (samostalni korisnik)

Vještine i kompetencije:

Spremnost na timski rad i suradnju, dobre komunikacijske vještine, brza prilagodba na rad u različitim sredinama.

Rukovođenje i smisao za organizaciju (kroz vođenje projekata i rad). Kreativnost, inovativnost i upornost. Osnove rada na računalu, služenje internetom, vrlo dobro znanje Microsoft Office paketa.

Umjetničke vještine i kompetencije: Šibensko pjevačko društvo „Kolo“ (2014.-2018.), Klapa „Ondina“ (2022. – danas).

Vozačka dozvola: B kategorija, vođitelj brodice B kategorija

Dodatne informacije:

- Diplomirala 10. 12. 2012. na Sveučilištu u Zadru na temu „*Povezanost disleksije, disgrafije i poremećaja u ponašanju*“ kod mentorice doc. dr. sc. Smiljane Zrilić.
- Praksa tijekom studija: - dvotjednu u OŠ Jurja Dalmatinca u Šibeniku
  - jednogodišnju u OŠ Šimuna Kožičića Benje u Zadru
  - jednotjedna hospitacija u OŠ Katarina Zrinska u mjestu Totszerdahely u Mađarskoj (OŠ Krušanec, DV Pirgo).
- Pripravnički staž u OŠ Vidici u Šibeniku (sudjelovala u projektu Večer matematike te na humanitarnoj priredbi DND Šibenik „Božićna bajka na šibenski način“) – položen stručni ispit za zanimanje učiteljice razredne nastave.
- 2015. god. (studeni) - Pobjeda na županijskom natjecanju u čitanju naglas, plasman i sudjelovanje na 3. nacionalnom natjecanju u čitanju naglas koje se održalo u Sisku.
- 2015. god. (studeni) – Pobjeda na kvizu „Koliko poznajemo svoja prava“ te 3. mjesto za pojedinačni likovni rad na istu temu.
- 2015. god. (prosinac) – Osvajanje poklon bona u vrijednosti od 300 kn u akciji „Otpad nije smeće“.
- 2016. god. (ožujak) – Pohvala žirija za literarni rad na X. literarno – likovnom natječaju „Poj riči materinske“.
- 2016. god. (ožujak) – Osvojeno pet kompjutera na natječaju HEP-a i Narodnog radija „Za naše male genijalce“
- 2016. god. Mentorica studentici L.G. na praksi
- 2018. (listopad) – 2. mjesto na županijskom natjecanju u čitanju naglas.
- 2018. (studeni) – Nagrada za najbolji rad (u skupini OŠ – niži razredi) na strip natječaju „Upoznaj svoja prava“.
- 2018. mentorica pripravnici K.L. na SOR-u
- 2018. mentorica studentici J.T. na praksi
- 2018./2019. mentorica pripravnici Ž.V.T. na SOR-u
- 2019. mentorica studentici J.T. na praksi
- 2019. (ožujak) – Nagrada žirija za literarni rad na XIII. literarno – likovnom natječaju „Poj riči materinske“.

- 2019. god. (svibanj) – Organizacija manifestacije „Međunarodni dan obitelji 2019.“ u suradnji s Društvom Naša djeca Šibenik.
- 2020. godine - autor i voditelj u timu za provedbu programa DND-a Šibenik u sklopu Dječjeg gradskog vijeća i Dječjeg foruma koji ima cilj zagovarati i ostvariti dječja prava te poticati djecu na aktivno sudjelovanje i stvaranje jednakih mogućnosti za sve.
- 2021. god. -sudjelovanje u školskom projektu „Marul i Judita – naši učitelji“ – projekt sufinanciran od strane MZO-a
- 2021./2022. – dobivena nacionalna oznaka kvalitete za uspješno proveden eTwinning projekt *U svijetu likovnih umjetnika 4/Art in my heart 4*
- 2022. (travanj) – sudjelovanje na mobilnosti u Rogaškoj Slatini u sklopu Erasmus+ projekta *Gdje granice razdvajaju, kultura združuje*
- 2022. (listopad) – održana radionica za učenike na mobilnosti u OŠ Tina Ujevića, Šibenik u sklopu Erasmus+ projekta *Gdje granice razdvajaju, kultura združuje*
- 2023. (veljača) – napredovanje u zvanju – učitelj mentor (OŠ Tina Ujevića, Šibenik)